КПСС XXIII СЪЕЗДА КЪАХЬЕГАМА СОВГІАТАШ КИЙЧДУ!

ДЕРРИГАЧА МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 151 (4164). ШИНАРДИ, 21 декабрь, 1965 шу. Мах 2 кеп.

ТОРОНАШ ГУЧАЙОАХАШ

Герагорски мехкдаьтта промысле денгара-денга лакхлу къахьегама темпаш. Ткъаь кхоалагІча съезда совгІаташ кийчдеш я коллектив. Цар декхар тІайийцад 1966 шера ткъаь бархІлагІа март тІакхоачаш планал совгІа 500 тонн мехкдаьттеи 25 эзар кубометр гази яккха.

Уж лоархІаме декхараш кхоачашдеча мамогга пайда эц коллективо рационализаторски предложенех. Ала деза, укх шера 44 предложени юкъеяхьа лаьрхІача хІанзле 52 предложени юкъейихьалга. Хий цІендеш йолча установкана механизаци яьй промысле, йоккха дебит йолча № 112, 120 йолча скважинаш тІара шоллагІа параллельни лини хьалъяьй царна цхьана эксплуатаци ергйолаш. Из бахьан долаш ноябрь бетта сентябрь беттачул 20 процент дукхагІа даькхар мехкдаьтта, хІаьта газ — 35 процент дукхагІа. Белгалданкха деза укх тІеххьарча шин шера промысле цхьаккха керда скважина тІа ца ккийтталга.

Рационализаторийи новаторийи хьинарца къахьегама овсарле цхьа процент лакхъеннай укх шера, бархІ тонн дукхагІа даькхад мехкдаьтта. Дика къахьийгад промысла ерригача бригадаша. Цхьайтта бетта задани юкъера лаьрхІача 101—103 процент кхоачашъяьй хІара бригада коллективо. Темпаш кхы лох ца йолийташ социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдара тІагІертта къахьегаш я промысла коллектив.

Д. ГАБАЕВ,

50-гІа СКВАЖИНА

Терски дукъ чукхийттача кердача скважина бурув тохаргдола моттиг геологаш белгалъяь боаллашехьа 53 метр лакха йола вышка дІаоттаргйола майда тоае болабеннаб «Старогрознефта» транспортни контора механизатораш. Фундамента тІои гІуми, цементи тІаувзаш ба хІанз цхьабараш, вожаш наькъаш дехкача къахьегаш ба.

130—140 процент кхоачашъю денна нормаш бульдозериста Ершов Александра, Торпошян Сергея, кхычар.

КПСС ткъаь кхоалагІча съезда хетаду механизатораша [illegible] къахьегама толамаш.

А. ТИЩЕНКО.

ДИКАГІЙОЛА УЧАСТОК

Семилетка тІеххьарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра яьржача социалистически яхье хьалха латташ хьайоагІа «Красный молот» яхача завода № 1 йолча цехера стержневой участка коллектив. Ди тІехьа хьинар совдувл коммунистически къахьегама сийлен цІи лелаеча участка коллектива.

Арахецача продукце дикал лакха а йолаш шера план яхлагІча декабре кхоачашъяьй участка болхлоша. Цох кхоачамбаь Іеш бац уж. Еррига шоай торонаш оарцагІъяьхай цар къахьегама темпаш кхы тІа а лакхъяра. 15-ча декабрга кхачалехьа планал совгІа арахийца лоаладаь чон 126 тонн я. Шера планах лаьрхІачул совгІа арахийца еррига продукци 58,4 эзар сома маьха я.

Хьалха дІадахача шерашка кулгашца дора хала балхаш. Цу гІулакхо дукха хо зехьа йоайора. ДІахо йодача хана иштта болх бе йиш йоацилга кхетадир участка рационализатораша. Балха юкъекхихьар керда мероприятеш. Цудухьа хІанз дукхагІдола балхаш механически хьисапе деш да. Къаьстта боккха пайда баьлар кийча деталеш тІайола решетка механически хьисапе пишка чура хьаарайоагІаш хиларо. Цо торо хулийт паччахьалкхенна эзараш сомаш ахча кходе. Заводе хьалхара моттиг лелаеш хьабоагІа участка рационализатораш.

КПСС XXIII-ча съезда сийна вахте а этта къахьегаш ба участка болхлой. Къаьстта дика къахьег Голованова Евдокияс, Бакшиев Іаьлас, Анпилогов Владимира, Хусаинов Хьамида, кхычар.

Б. МАГОМЕДОВ.

Тохкамаш даьчул тІехьагІа

Ши бутт гаргга ха я растительни группа сотрудникаш зональни агрохимлабораторе болх бе болабенна. Республика тайп-тайпарча зонашка минеральни удобренеш мича хана а мел а товса еза хара опытни участкашка хьалкхеяьча растительни пробашта анализ еш ба уж. Цу тайпарча анализаша торо хулийтаргья лаьттанцара хьакъесташ йолча питательни веществай динамика гойта а хІара культура минеральни удобренеш мел товса еза белгалдаккха а. Цудухьа из болх сихбаь дІахьу лабораторе болхлоша.

Цар даьча тохкамий башхало малагІа я аьлча, из я дІайийнача хІамай хьувкъам лакхбара удобренеша деш дола новкъостал хьахьокхаш хилар. Цу хьакъехьа тохкамаш деш а ба уж хІанз.

ХІанз боккхача маьхера даннеш Іоаяьй цар. Укх шера цар могаяьча 51 опытах болх бергба республика кхашка, уж я укх шера бІаьсти хинначарел кхозза дукхагІа.

ХІанз шекара свекла дІаювча лаьтта удобренеш а товсаш полевой опыташта анализ еш ба уж.

Лабораторе из болх беча къаьстта дика къахьегаш ба йоккхагІа йола техник-лаборант Сидоренко Галяи Ксенофонтова Жаннаи.

Шоай тохкама балхаш керда шу тІакхачалехьа чакхдаха лаьрхІад цар.

А. ПЕНЬКОВ.

Сурта тІа: Сидоренко Галя агрохимлабораторе.
В. Юнцевича сурт.

КАРАГІДАЬННАЧОХ КХОАЧАМ ЦА БЕШ

Къона ши специалист цІенхаштта цхьа хІама къоастадеш боахк. Фудхьогl цар теркам тІаувзар? Цар дувц керда шу хьатІакхоачаш нах раьза хургболаш малагІа чхьагІар дохьийтаргда Червленски чхьагІара заводо.

Сурта тІа аьрдехьа латтар ва чхьагІара материалий цеха кулгалхо Паров Махьмада Къамбулат, хІаьта цунна юхе латтар цу цеха технолог Мусаев Исе Исраил ва.

1964 шера Краснодарера политехнически институт а яьккха Червленски чхьагІара заводе балха вера Паров Къамбулат. Балха опыт йоккха еце а дика вІаштІехьбаьккхаб цо цехера болх. Халданза тІеххкоачашъю цеха коллективо задани. Шоай кулгалхо чІоагІа лоархІаш, сий деш ба болхлой, хІана аьлча аздела, балхах дика кхеташ а саг дІакхетаве а ховш ва из. Ший болх чІоагІа дукха безаш ва Мусаев Исраил а. Грозненски мехкдаьтта институт а яьккха заводе веначул тІехьагІа чхьагІар даккхара говзал Іомае лаьрхІар цо. ХІанз Краснодарерча институте тІеххьарча курсе дешаш ва.

Цу шиннена юкъерча доттагІалах лаьца дукха дувца йиш яр, хІаьта вай аргда цу доттагІало къахьегама толамаш кхы а доккхагІа хилийтара царна чІоагІа новкъостал ду, аьнна. Шинне хьинаре дакъа лоац завода общественни балха юкъе: кхыча тайпара из хила а йиш яцар, хІана аьлча цар шоллагІа цІа а хинна дІаэттай завод а, цун коллектив а.

Сурта тІа: К. Парови И. Мусаеви.
М. Пашкова сурти тексти.

ИШТТА ЧУКХОАБ ХЬАЙБАШ

«НАДТЕРЕЧНЫЙ» ЯХАЧА КОМСАШ КХЕЕЧА СОВХОЗА ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРИЙ БАЛХА ОПЫТАЦАРА

КПСС XXIII съезда сийна къахьегама вахте а этта хьинаре къахьегаш ба Надтеречни района «Надтеречный» яхача комсаш кхееча совхоза хьайбаш леладераш. Беррига низ тІабахийтаб цар дулх, шура дукхагІа яккхара, хьайбай продукташ паччахьалкхенна дукхагІа дІаялара.

Паччахьалкхенга дулх доххара шера план кхоачашъярца белгалдаьккхар цар Сийлахь-боккхача Октябра цІей. ХІаьта кастта Даьхенга рапорт лургда цар шура яккхареи из паччахьалкхенга дІаялареи план-заказ кхоачашдарах.

— Тхо тийша да, — аьлар совхоза партбюро секретара нов. Киломатова, — ткъоалагІа декабрь хьатІакхоачаш шура йохкара шера план оахош кхоачашъергхиларах.

Хьайбаш кхоабача нийслу кхоачамбоацараш дІадахара беррига низ тІабахийтаб ферма болхлоша. Помещенеш йІоахъю, мел эша доакъар хьатІаденад, кхоачамхиллал силос Іалашъяьй, искусственни барда бергболаш, гІожа доакъар кийчдергдолаш кормоцех яь бала боахк уж районни отделене «Сельхозтехника» монтажникийи гІишлошъерийи новкъостал ца.

Къаьнара шоаш бакъ ца еш йола методаш дІа а яьха кердадар юкъедоаладир.

Из керда прогрессивни дар дувцаргда вай хІанз.

Хьалха, аьлча а, соахка аьхки чуоттадаь кхоабараш хьа а ца къоастадеш деррига къона хьайбаш цхьана «Минеральный» яхача шурий-дулха совхоза дагІенашка дажа дІалехкар укхаза («Надтеречный» яхача совхоза ший дагІенаш яц). Йовхал отталехьа, дагІенашка буц дукха йолча хана тоъал дика дулх тІакхетар хьайбашта. Цхьабакъда, ха йІоахъелча, буц йокъаелча довзал тІакхетацар хьайбашта, кхыметтел дулха эшадала долалора уж. Сентябрь бетта дийнахьи буси цхьан бежана тІакхета дулх 200 грамм мара яцар. Цул тІехьагІа, совхоза кулгалхоша специалисташца цхьана къона хьайбаш чукхоабача активни способ юкъейоалае, аьнна, соцам бир.

Кхаба чуоттадир 120—130 килограмм дозал дола 50 къона бежан. Царна оттайир доакъара рацион: йол 4,5 килограмм, силос 25 килограмм, дийнахьи буси концентраташ кхо килограмм лора хІара бежана. Бахчаши огородаши чуэцача хана совъяьнна отходаш хьакхухьар базашка. Хьалхарча шин бетта цец-ама баьннабар хьайбаш леладераш: хІара бежана дийнахьи буси шиъ килограмм дулх тІакхетар. Октябрь болалуш къона доахан 265 килограмм дозал долаш дар. Уж дика тоаденна къона хьайбаш мясокомбинате дІакхачийтар.

Цул тІехьагІа кхаба чуоттадир 63 къона бежан, дийнахьи буси 2,2 килограмм дулх тІакхетар царна. Хьалхарча группа санна дозал а долаш ши бутт балале мясокомбинате дІадала кийчдир уж.

Оттаьча шера планал совгІа укх денношка 5180 килограмм дулх дІаденнад совхоза хьайбаш леладераша.

— Хьайбаш чуоттадаь кхабара мел маьхе я оаш лелаю метод, — хаьттар оаха совхоза зоотехникага Александра Ильинична Марченкога.

— Укх шера кхаь кварталах хІаране 260 килограмм дозал долаш 1964 шера ль 64 сиргІа дІаелар паччахьалкхенна совхозо.

ШозлагІа-дале, оахош лелаеча методах кхаба чу а ца оттадеш массаза кхоабача тайпара къона хьайбаш оаха кхаьбадаларе шин шера леладе дезар тха уж. ХІанз цхьан шера эшача кондицега дІакхоачаду оаха къона хьайбаш. Цудухьа хано дикка доакъар а хьайбашта гІулакх дара дІабода къахьегам а кхобе торо хулийт.

Цхьабарашта хет шин-кхаь бетта къона хьайбаш кхаьбача хьайбаш леладераш боал аьнна. Из иштта дац. Къона хьайбаш диззача шера доаггІа гІулакх а лоаттадеш кхоаб укхаза, уж дика дегІадоагІаргдолаш, тоалургдолаш чІоагІа йоакхо а ю хьайбаш леладераша. ХІаьта тІеххьара шикхо бутт хьайбаш леладераша чІоагІагІа йоакхо ю ха я—цу хана тІехдаьккха доакъар а дехкаш, дорстаду хьайбаш.

Укх шера итт бетта 328 бежана 55 тонн дулх тІакхийттад.

Дерригача къоначa хьайбашта гІулакх деш ши скотник ва Петр Семенюки Арбулат Топаеви. Шаккха а къахьегама тІера, хьайбай йоакхо еш, шоай болх безаш ва.

Шенхаштта уйла е езаш кхы дешаш да хьайбаш леладерий: дувцар центнер дулх тІакхетийтарга дІабода мах кІезигбар да. ХІанз из планах боагІачул лакхегІа ба — 58 сом дІадаха дезача 63 сом дІадода цхьа центнер дулх даккхарга. ХІаьта иштта доакъар кийчдарга дІабода мах а кІезигбе беза.

КПСС XXIII съезда накъа болхаш керда социалистически декхараш тІайийцад совхоза къахьегамхоша. Съезд хьаелла ди хьатІакхоачаш паччахьалкхенга еррига хьайбай продукташ йохкара хьалхарча квартала план кхоачашъе лаьрхІад цар.

П. КОВАЛЬНОГОВ.

КІоаргагІа, сихагІа

ВорхІ шера план ханал хьалха кхоачашъяра дика толамаш даьхад МалгІабикера № 1 йолча кІоарга бурув деттача контора коллективо. Семилетка массанел хьалхагІа кхоачашъяьй Левшин Александр Иванович кертe латтача № 862 йолча скважинана бурув тохаш йолча коммунистически къахьегама сийлен цІи лелаеча коллективо.

Из бригада цу скважинана бурув тоха йолаелар 1961-ча шера. Цу хана денз планах 8702 метр бурув тоха дезача, 9323 метр бурув техад цо. Цхьайтта бетта задани 150,3 процент кхоачаш а яь, планал совгІа техa бурув. бІаьш метраш я. Духхьал ноябрь бетта коллективо пайдане къахьийга ха 76,1 процент я. Бурув тохарга дІадодар лохдара а къахьегама овсарле лакхъяра а керда мероприятеш чанхьяха лерхІаш я барттайна коллектив.

Шоай производственни заданеш тІехкхоачаш а еш хьинаре къахьегаш ба бурильщикаш Медведев Григорий, Малевин Парфирий, бурильщиккий гІончаш Маломужев Виктор, Хамхоев Хьажбикар, слесарь Портнягин Алексэй, кхычараш. Сменни заданеш 160 — 180 процент кхоачашъю царех хІаране.

КарагІдийннача гІулакхех кхоачам а ца беш бурув сихагІа, кІоаргагІа, дарегІа тоха, хургйолча КПСС XXIII-ча съезда кердача къахьегама толамашца накъа баха лерхІ бурув деттараша.

М. АБДУРАХМАНОВ.

СЪЕЗДА НАКЪА ДОЛХАШ

КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеша дегаш а айдаь КПСС XXIII съезда сийленца накъа дахара социалистически яхь йоаржаяьй ялаташ дІайидеча пунктий, маькхапродуктай Нохч-ГІалгІай производственни управлене предприятейи комбикорм еча промышленностеи коллективаша. Цар шера итогаш а я дог гІоздоахаш.

Иштта, сентябра кхоалагІча декаде кхоачашйир комбикормаш кийчъяра шера план. ЦхьоалагІа декабрь хьатІакхоачаш шера планал совгІа 6865 тонн комбикорм кийчйир республика хьайбай боахамашта. Из хул проценташца лаьрхІача — 126. ДІадахача шера цу хана кийчъяьчунца нийсъича шозза ахазза дукхагІа да из.

СортагІа дола хьоар даккхара цхьайтта бетта план 102,7 процент кхоачашйир.

Ерригача отраслех валови продукии арахецара цхьайтта бетта план 112 процент кхоачашъяьй, 718 эзар сома маьха планал совгІа валови продукци арахийцай.

Комплексни грузооборота план цхьайтта бетта 109,5 процент кхоачашъяьй ялат дІайидеча пунктащеи предприятешеи.

Уж дика хьокхамаш даха карагІдаларца цхьана, производствага дІадода ахча кходаьд, ялат дІайидечеи промышленностеи болх берий къахьегама овсарле лакхъяра заданеш тІеххкхоачашъяьй.

ДоагтІача тайпара КПСС XXIII съезда накъа дахара ноябрь бетта республикански совещане керда социалистически декхараш тІайийцад Нохч-ГІалгІай производственни управлене маькхапродуктайи комбикорм кийчъеча промышленностеи болхлоша. Цар лаьрхІад 1966 шера хьувкъама ялат дІаэцаргдола технически база тІехдикеи ханал хьалхеи кийчъяь яккха. Цул совгІа съезд хьаелла ди хьатІакхоачаш дІа-хьа кхухьеи стационарнии еррига техника ремонт яь яккха, хІаьта иштта ялат чудоацача складий помещенеш а кийчъяь лха.

Б. ЧАДОВ,
маькхапродуктайи комбикорм кийчъеча промышленностеи Нохч-ГІалгІай республикански управлене начальник.

СОВЕТСКИ МЕХКДАЬТТА

ШАШИН Валентин,
СССР мехкдаьтта доаккхача промышленноста министр.

Ноябрь бутт чакхбоаллаш мехкдаьтта даккхара ворхІ шера программа ханал хьалха кхоачашъяьй Советски Союза мехкдаьттахоша. 1959—1965 шерашка цхьа миллиарди кхо бІаь миллиони коача доагор деннад цар мехка. Юкъера лаьрхІача хІара шера 186 миллион тонн хул цох, е 1913 шера паччахьа Россе даьккхачул 18-зза дукхагІа.

Укх тІеххьарча ворхІ шера малагІа кердадар юкъедихьад мехкдаьтта доаккхача промышленносте, хьатІадоагІача пхе шера мишта дегІайоагІаргья из? АПН-а корреспондента Пантелеев Николая даьча цу хаттарашта жоп лу СССР мехкдаьтта доаккхача промышленноста министра Шашин Валентин Дмитриевича.

Ши шу кхоачаш доаццаш мара ха йисаяц деза ди —Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дуза ди хьатІакхача. Цудухьа укх тайпара исторически факташ дагаехача бакъахьа да. Россе мехкдаьтта доаккха промышленность хьахинна бІаь шу совгІа да. Хьалхарча шовзткъеи итт шера даьккхача мехкдаьттах итт миллион тонн хилар, хІаьта шоллагІча шовзткъеи итт шера 243 миллион тонн даьккхад из. Укх тІеххьарча ворхІ шера 130 миллион тонн мехкдаьтта тІакхийттад. Укх семилетке СССР-е даьккхад 1 миллиарди 369 миллиони тонн мехкдаьтта, дІадахача бІаь шера даьккхар миссел хІана дац аьнна.

Сено Іалашдаьд мехкдаьтта промышленность иштта чІоагІа дегІайоагІилга? Эггара хьалха из хиннад геолого-тохкама балхаш шерра доаржадарах. Дукххача итт шерашка мехкдаьтта доаккха мехка керттера центр йолаш хиннай Азербайджан. Дукха ха йоаццаш а мехка доаккхача мехкдаьттах 80 процент лора цо.

30-гІа шераш чакхдоалача хана Волганеи Уралаи юкъерча районе гучаяьлар мехкдаьтта дола низ бола керда база. Цхьабакъда, гитлеровски Германе хьоабаьча тІемо юхатехар из дегІайоалаелга. Мадарра аьлча, мехка малхбоален районаш, цу даькъе Татарски Башкирски автономни республикашка, Куйбышевски, Оренбургски, Пермски областашка корадаь мехкдаьтта тІом чакхбаьлча мара даккха доладанзар. Советски наха «ШоллагІа Баку» оалаш йолча Волго-Уральски бассейно вай мехка доаккхача дерригача мехкдаьттах 72 процент лу.

Коача доагор доаккхача моттигий географи хІара шера шерлуш латт. ХІанз дукха мехкдаьтта доаккх Дальни Востоке, Казахстане, Средни Азе республикашка, шийлача Печорски крае — Коми АССР-е, Украина территоре тІа. Дукха ха йоаццаш мехкдаьтта корадаьд Белоруссе а.

Советски геологий йоккха котало я Малхбузен-СибарегІен низменносте а Новосибирски областа къилбаседехьа а дукха мехкдаьттеи гази кораяр. ХІанз цига цхьайолча моттигашкара мехкдаьтта хьадаккха доладаьд. Оби Иртыши яхача хиш тІа гІолла танкерашца вай мехка йоккхагІчарех йолча Омски мехкдаьтта чакхдоахача заводе дІакхухь из хІанзарчоа. СибарегІен мехкдаьтта долча хьатІабоагІаш латт Тюмень-Сургут яха машинникъ, хьалъеш латт мехкдаьттаи газовии турбопроводаш.

Тюменски Новосибирски геологически управлене а, хІаьта иштта мехкдаьттаи газовии промышленноста Тюменски керттерча управлене а итташ эзараш мехкдаьттахой ба СибарегІен лаьрхІа варгвоацаш ганзаш караерзаеш. Цига да дуккха миллиардаш тонн мехкдаьтта, триллионаш кубометр газ. Дунен тІа эггара дукхагІа мехкдаьттеи гази йоалла моттиг я из. Гаьна яц саго кхера ца деш оакхарий лийннача мехка малхбоален йоккхагІа йола индустре центр хила. 1970 шу хьатІакхоачаш Малхбузен СибарегІе 20 миллионал кІезигагІа доацаш мехкдаьтта даккха деза.

Укх дІадахача ворхІ шера мехкдаьтта доалла 350 керда моттиг хьайийлай Советски Союзе.

Минеральни доагор а, хІаьта цу даькъе кІорал дарегІа дола коача доагор а даккхара дунен тІа эггара йІаьхегІа йола торонаш йолаш я СССР. Мехкдаьттеи гази йоаллаш миллионаш квадратни километраш йола моттигаш я Советски Союзе, Америка ВІашагІкхийттача Штаташкарчул массехказза дукхагІа. Советски мехкдаьтта доаккха промышленность американскичул сихагІа дегІайоагІа. Мехкдаьтта даккхара даькъе дунен тІа шоллагІча моттиге латт СССР. ДІахо йодача хана кхы а дукхагІа тохкаргья мехкдаьттеи гази йоалла районаш.

Мехкдаьттеи гази йоаккхилга дегІадоаладара а хІаьта царех химически производствай бедал хиларах тарра пайда эцара а даим терко ю Советски Союзе.

ДукхагІа мехкдаьтта даккхара чІоагІа новкъостал дир Іилманнеи техниканеи карагІдаьнна кердадараш шерра юкъекхувларо а. Эргаяьха тоаеш я сейсмически, электро-радиометрически, гравиметрически, магнитометрически, кхыяраш санна йола а тохкам бара методаш. Доккхий хувцамаш хиннад бурув деттача а. Бурув тохара балхаш сихдара пайда эц тобулашагІа йолча машинехи оборудованехи, цу даькъе трубобурехи электробурехи а эцаш. Кердадар лархІа дезаш да дІаюха кхувлаш вышкаш хилар а.

Укх тІеххьарча хана овлан тІара хувцаденнад мехкдаьтта доаллача моттигех пайда эцар а. Дувцар да, законтурнии внутриконтурнии тІоанашка хий чудеттилга, вешта аьлча цо дуккха а дукхагІа дегІадоаладу мехкдаьтта хьадоаккхилга. Из способ эггара хьалха юкъейихьай Башкире, цул тІехьагІа Татаре. Мехкдаьтта Іоткъам беш йола искусственни хина режим хул цу методах болх беш хилча. Ишта ду из. Скважина кІедж тохара эшшача боараме скважина чу гІолла хий чутох мехкдаьтта доаллача тІоанашта. Хиво хьаарадоакх мехкдаьтта тІоанашта хий чудеттаро массехказа кІезигъю скважинаш. хІаьта цунга хьежжа кІезиглу бурув деттара балхаш. мехкдаьттага дІадодар, кхою средстваш, оборудовани, турбаш.

Мехкдаьтта доаккхилга, ховш махиллара, дегІадоагІаргдац бурув тохара балхаш шер ца дойя, уж сихагІа ца леладойя. Советски Іилмахошеи конструкторашеи хьадаьд зІамагІа дола осташ, царех шерра пайда эцаро торо хулийт скважинай конструкци чоалхане йоацаш хилийта а материалаш кхое а, бурув тохара дІадодар кІезигде. Хьадаьд кІоаргача скважинашта бурув тохара эша алмазни коронкаш йоахка осташ а. Бакински, Дагестански, Грозненски санна йолча къаьнача районашка цу осташца бурув тохаро дегІадоаладаьд мехкдаьтта доаккхилга. Укх тІеххьарча хана мезозойски тІоанашкара мехкдаьтта даккха болабеннаб цига, пхи эзар метрага кхаьчай скважинай кІоаргал. Дукха ха йоаццаш Бакуи Прикаспийски впадина районеи ворхІ эзар метр кІоаргача скважинашта бурув тоха доладаьд.

КПСС ЦК сентябрьски Пленума тІайийцача кердача экономически реформа, предприятей экономически стимулировани лакхъяроa къахьегамцара наьха материальни бехам совбаккхарои шеко йоацаш кхы а дегІайоалаергья мехкдаьтта доаккха промышленность.

Укх хьатІайоагІача пятилетке йоккхий торонаш хьаеллалу вай мехкарча мехкдаьттахошта хьалхашка. 1966 шерре а укх шерарчул 21 миллион тонн дукхагІа мехкдаьтта даккха лерхІ. Паччахьа Россе 1913 шера даьккхачул шозза дукхагІа хул из.

1970 шера лаьттан кІалхара 355 миллион тонн мехкдаьтта даккха лерхІ, хІаьта пхе шера 1,5 миллиард тоннал совгІа. Юкъера лаьрхІача пятилетка хІара шера тІакхета мехкдаьтта 22—23 миллион тонн хургья. Мехка доаккхача мехкдаьттах кхоалагІа дакъа Татаре лургда. 2,3-зза дукхагІа доаккхаргда из Оренбургски областе, 3,2-зза дукхагІа Коми АССР-е, шозза дукхагІа — Украине. Дуккха коача доагор доаккха моттиг хургья Туркменех а.

КПСС ЦК сентябрьски Пленум хинначул тІехьагІа вІашагІъеллай СССР-а мехкдаьтта доаккхача промышленноста Министерство. Цун керттера декхар да Малхбузен СибарегІе мехкдаьтта доаккхилга сихха дегІадоаладар. Мехкдаьтта корадаь хьайийлача 32 моттигах 4 из хьадаккха кийчъяьй. Уж я: Трехозерни, Магионски, Усть-Балыкски, Малхбузен-Къилбаседен Сургутски. Укх шера миллион тонн «Іаьржа дошув» лургда цар.

1961 шера Малхбузен Казахстанерча Мангышлак яхача ах гІайрен тІа эггара хьалхара мехкдаьтта кІедж техар. Духхьал цун къулбехьарча даькъа тІа хІанзле а корадаьд массехк миллион тонн мехкдаьтта. 1965 шера Мангышлаке тохкам бара болх бе йолаялийтар Узень яха мехкдаьтта доалла моттиг. Цу хана денз ах миллион гаргга тонн мехкдаьтта даькхад цигара. ХьатІадоагІача шера промышленни эксплуатаце дІачулургья из. Тохкама эксплуатаци яра кийчъеш я Жетыбай яха моттиг а. 1970 шера 12—15 миллион тонн дала дезаш я Узеньи Жетыбайи.

Укх шера Белоруссерча Речицки яхача моттиге тохкам бе йолаьй хьалхара скважина. 1970 шерага ши миллион тонн мехкдаьтта доаккхаргда цигара.

Хетаргахьа, 1966—1970 шерашка мехка тІакхетаргдолча мехкдаьттах 80 процент лургда керда хьайийлача моттигаша.

(АПН).

Партийни вахар

ЗАНЯТЕШ ДИКА Ю

1965—1966 дешара шу делалуш партийни дешара системе йиза кийчо яьяр Наьсарен районе. Занятешта кийчлуш эшаш дола теоретически методически новкъостал дир района пропагандисташта. Цо йиш хилийтар соахкарчул дикагIа керда дешара шу дIалоладе. Партийни дешара нонагIа йолча звеньяшка дика чакхъяьлар хьалхара занятеш, 100 процент ладувгIараш тIа а болаш.

Занятеш дIайолалуча хана 500 гаргга саг КПСС члени кандидати, 200 совгIа ленински комсомола член, 600 парте воаца саг вар районе партийни дешара системе.

Iилман атеизма лардаш Iомаеча семинарески группаша хьалхара занятеш йир «Марксизм-ленинизм ды хьахиларах» яхача темах. Марксизма-ленинизма лардаш Iомаеча диъ шерарча школаша хьалхара занятеш дIайолайир Советски Союза Коммунистически парте истори Iомадарца: «Россе марксистски парти вIашагIйоллара тIехьа лоаттабаь къовсам, РСДРП вIашагIйоллар, большевизм хьахилар (1894—1904 шш).».

Шин шерарча юххьанцарча политически школаша Iомае йолаяьй «Фу ха деза общество дегIаахарах?» яха тема.

НонагIа бола пропагандисташ дика кийчлу занятешта. Темаш кийчъеча хана, керттерча учебникашца болх баь ца Iеш, цар пайда эц марксизма-ленинизма классикий произведенеех а. Цо йиш хулийт занятешка кIоаргга, гIулакх довзаш программни материал ювца. Цу тайпарча пропагандистех ба М. З. Боров (мельзавод), Х. Албогачиев («Экажевский» совхоз), А. В. Колобников («Октябра 40 шу» яха совхоз), И. А. Абадиев (АМООС), К Кокорхоев (милице райотдел), В. И. Калибабо (Наьсарен - Вокзалера машиннаькъа станци), Б. Сакалов (Наьсарен-Вокзалера 11 шера школа), М. Ведзижев (Плиевски ялат дIайиду пункт), кхыбараш.

ХIанз нонагIа йолча семинарски группашкеи школашкеи дика вIаштIехьъяьннай занятеш.

Пропагандаи агитацеи отдело парте райкома политически просвещене кабинетаца цхьана пропагандистийи юххьанцарча организацей секретарийи ши семинар яьй.

Семинарашка ладийгIар укх дешашка: «Партийни дешара системе хьалхарча деношка яьча занятей итогаш», «КПСС ЦК сентябрьски Пленума итогаш».

Секционни занятешка пропагандисташта йийшар обзорни лекцеш, аргIан занятеш яра методически указанеш елар. Пропагандисташта дIаеннай дешара шу чакхдаллалца занятеш яра политически просвещене кабинета методически советаша кийчъяь йола примерни дешара план.

Примерни дешара планах партийни дешара занятеш района совхозашка чакхъяргья 1966-ча шера 29-ча марте, хIаьта промышленни предприятешка — 1966-ча шера 10-ча мае.

Дешара шу чакхдаллалца йолча хана царна эшаргйолча материалаца Iалашбаьб семинарски группай кулгалхойи 4 шерарча школай лектораши, хIаьта юххьанцарча политически школай пропагандисташ, кхоачам хиллал дешара материал ца хиларах, кIирах е езача занятешта лаьрхIа йолча материалаца Iалашбу.

ЩенхашттарагIа кхоачамбоацараш а да партийни дешара системе.

Нагахьа санна районе хьалхара занятеш дика чакхъяьнна яле, хIаьта дIахо йодача хана цхьайолча партийни организацешка занятеш юкъах йисар, пропагандистий бехка е коммунисташ хьа на боагIаш бисарах тIехьайоахаш моттигаш а хилар, райкомага хоаттам а боацаш.

Занятеш тIехьаяьхар Iилман атеизмах йолча семинарски группашка: Наьсарен-Вокзалерча 8 шера школе, Яндаререча, Буро-КIалхарча, СурхотIарча юкъерча школашка, АТХ-ан быткомбинатеи вIашагIъехкача шин шерарча юххьанцарча политически школашка. Занятеш ца хулаш моттигаш хиннай «Назрановский» совхозерча 4 шерарча школеи 2 шерарча юххьанцарча политически школеи. ХIаьта райпо заняти ца хулаш йисар райпо председатела бехках, нов. Шадиев ше ва пропагандист а, партийни дешар долча дийнахьа — оршотдийнахьа — правлене заседани йир цо.

Доккха кхоачамбоацар да шоай политически самхетам лакхбара цхьаболча ладувгIараша цIенхаштта терко ца елга, духхьала занятешка багIилга мара кхы хIама гунахьа дац цар, каьхати къоалами доацаш хьабоагIа, цхьаккха хIама дIаяздац, во дакъа лоац собеседованешка. КПСС Наьсарен райкома бюрос дийцад партийни дешара системе занятеш яра хьакъехьара дош. Партийни организацей секретараштеи пропагандисташтеи бехк бир занятеш юкъах йитарахи тIехьаяхарахи.

Парте райкома бюрос партийни организацей секретараши пропагандисташи иштта декхарийла баьб партийни дешара сете дола кхоачамбоацараш дIададахар, аргIан занятеш кийчъяри дIаяхьари гIулакха цIенхаштта тIахьожам лоаттабара.

Семинарски группашкеи школашкеи ладувгIараша цIенхаштта терко е еза шоай политически боарам лакхбара. Кийчбенна бахка беза занятешка. Шоашца каьхати къоалами да деза, дешара материал ца хиларах пропагандисташа дувцар дIаязде деза, къаьстта а 2 шерарча юххьанцарча политически школе деша багIараша, хIаьта иштта хьинаре дакъа лаца деза собеседованешка а.

Л. КОЛОМИЕЦ,
КПСС Наьсарен РК политически просвещене кабинета заведующи.

Коммуниста кхетам лу школа

Коммунисташта кхетам балара боккхача лоархIамера хIама да партийни организаце тIадилла гIулакх кхоачашдар.

Из дош шIаккха а диц ца луш, цун боккхача лоархIамах дика кхеташ я Гудермесски станце депо партийни бюро а цун секретарь Софья Михайловна Радецкая а. Шовзткъа совгIа коммунист юкъевоагIача партийни организаце хIара коммунист тIадилла партийни декхар долаш ва.

Къаьстта чIоагIа йоакхо ю укхаза парте хьайийцача хьалхарча дийнахьа денз къонача коммуниста юххьанцарча партийни организаце вахаре хьинаре дакъа лоацаргдолаш гIулакх вIаштIехьдаккхара. Башмачникалла болх беш вола Иван Моисеевич Зайцев парте члена кандидаталла дIайийца кхо бутт совгIа ха мара яц. Цу лоаццача хана «Движенец» яхача пенгазета редактор волаш хьавоагIа из. ЧIоагIа сакъердаме, болх дика беш бараш хестабеш, балхах къехкаращца къовсам лоаттабеш хьадоагIа из газет.

ХIаьта нагахьа санна поездай составитела помощниках Андрей Исаевич Малаевх дувца доладелча дукха дIайха, хоза дешаш ала йиш яр цох. Шу кхоачаш а даьннадац КПСС члена кандидаталла из дIайийца. Цхьабакъда, ше мишта коммунист хургва хIанзале а хьахьекхад цо. Ше говза, масса оагIорахьара дегIавена агитатор хилар хьагойтад цо.

Шоаш декхар тIадуллаш станце партбюро хьож коммунист мишта дегIавоагIа, общественни вахара малагIча даькъе дакъа лоацаргда. Парте дIаэцалехьа ховш дар поездай составитела помощник Николай Григорьевич Журавлев художественни самодеятельность дукха а езаш цига хьинаре дакъа лоацаш волга. ТIаккха парте хьайийцачул тIехьагIа партбюрос тIадиллар цунна художественни самодеятельноста коллектива болх тоабелга.

Бокккхача безамца бе волавелар Николай Григорьевич из болх. Шийна новкъостал де бийхар цо коммунисташ. Художественни самодеятельноста коллектива болх боккъонца тоа а бергбола дерригa хьалаш вIаштIехьдаьхар цар. ХIанз коммунисташ нн. Оставнюков, Цыганков, Андреев, Фисенко шоаш ба самодеятельноста сцене дакъа лоацаш. ХIанз Гудермес станце дика, барт тайна художественни самодеятельноста коллектив я.

Парторганизаце балхаца дакъа лацаро, цо тIадилла декхар кхоачашдаро коммунисташ декхарийла бу шоай кхетам, идейно-теоретически боарам лакхбе.

Коммунист Василий Игнатьевич Фисенко хьалха цехе, цул тIехьагIа десятидворке а агитатор хилар. Цул тIехьагIа профсоюза членаша месткома председатела заместителлала хержар из. ХIанз дуккха тайп-тайпара дешаш къестаде деза цун. Василий Игнатьевич Гудермесерча КПСС горкома марксизма-ленинизма университете дешаш ва.

ХIаьта станце дежурни йола коммунист Антонина Ивановна Андреева дуккха шераш дар десятидворке агитатор йола. Цул тIехьагIа партийни собранешка дувцаргдолаш дешаш кийчде чуувза яьлар. Из болх беш шетIехдика организатор хилар хьахьекхар цо. Цудухьа хержар из движене цеха коммунисташа шоай партгруппергалла. Коммунисташа тIадилла декхар кхоачашдар а шоай идейни боарам лакхбар а духьа нов. Андреева заочно дешаш я машиннаькъа техникуме.

Иштта партийни декхараш тIадехкаш кхебу коммунисташ Гудермеса станце партийни организаце.

Н. АСТАХОВ.

ДукхагIа терко е экономика дешай

Укх деношка Ведана хилар шоллагIа отчетно-хоржама районни партийни конференци.

Отчетни доклад йир КПСС райкома хьалхарча секретара нов. С. С. Ибриева.

Вай шоллагIа районни партийни конференци, — йоах докладчико, — хул башха дикача хана, вай партии дерригa советски халкъи КПСС аргIанарча XXIII съезда накъадоагIача хана, КПСС ЦК мартовски сентябрьски Пленумий решенеша къахьегама а политически а хьинар чIоагIагIа айдаьча хьале. Хьалхара районни партийни конференци хинна 11 бутт мара бац. Цу юкъа районни партийни организаце белггала болх баьб района экономика айяра а экономически эсалагIа йола колхозаш чIоагIъяра а. Района къахьегамхоша укх шера ханал хьалха кхоачашъяьй пачхьалкхенга дулх, шура, фуаш, ялат, кхыйола продукташ йоххара шера план. Вай республикана Ленина орден яларах дегаш гIоздаьннача района юрта боахама къахьегамхоша КПСС XXIII съезда сийна яьржача дерригача халкъа социалистически яхьа юкъе а баха лакхара декхараш тIайийцад, шу чакхдалалехьа 350 центнер дулх, 500 центнер шура, 600 центнер ялат планал совгIа пачхьалкхенга дохка.

Района боахамаша даьха толамаш белгал а даьха, докладчико дувц колхозий дикагIболча нахах. Царех я Нохч-ГIалгIай республика Лакхехьарча Совета депутат доярка Силиева Зарвани. Укх шера 11 бетта хIара кхоабача Iаттагара цо яьккхай 1467 килограмм шура. Дика толамаш даьхал Бикаева Майсартеи, Яхъяева Зуланеи хьажкIаш лелаеча звеноша, кхычар.

Доклада тIа йоккха моттиг къоастаяьй района хьайбай боахаме долча кхоачамбоацарашта критика яра.

—Уж кхоачамбоацараш хьахиннад, — йоах докладчико, — колхозий кулгалхоша, юххьанцарча партийни организацеша, юрта боахама специалисташа хьайбай боахам дегIабоалабара дешашта йоагIIача бесса терко ца яр бахьан долаш.

Цунца дувзаденна докладчико дийцар парте райком, юххьанцара партийни организацеш, хIара коммунист кхоачашде декхарийла вола керттера дешаш.

Пренеех эггара хьалха къамаьл дир Орджоникидзе цIерахча колхоза кхашкара балхаш деча 3 бригада бригадира Дадаев Ширване. Цо дийцар ше кулгалдеча бригада къахьегама гIулакхий хьакъехьа.

Ленина цIерахча колхоза толашагIа йолча доярка Сидиева Зарване дийцар ший групперча доахана Iуналмишта ду.

Кирова цIерахча колхоза председатела нов. Мусаев Зяудина дика масалаш доаладир хьайбай продукци дукхагIа яккхара долча кхоачамех пайда эцара хьакъехьа.

Конференце делегата Мехкети яхача юртарча библиотека заведующе Агамерзаева Тамарас дийцар юрта культпросветучреждений балхах, цо белгалдаьккхар юртарча наьха салоIилга хIанз а во вIаштIехьдаьккха хилар.

Лоаман колхозий гIулакхаши эпараши дувцаш конференце къамаьл дир районни производственни управлене начальника нов. Эпендиева. КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачаш а еш беррига низ тIабахийта колхозхоша къахьегарах укх шера дукхагIа яьхай хьайбай продукташ, лохбеннаб царга дIабодамах, дика хьувкъам чубера дуга, коартола, баьца даарий, лакхъеннай колхозий доходаш, дика лард еллаь хургболча хьувкъама, соахкарчул дикка дукхагIа кийчдаьд гIожеи мошеи доакъар, лакхбеннаб къахьегама деноех луш бола мах.

Конференце иштта къамаьлаш дир парте XXII-ча съезда цIерахча колхоза бригадира Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутата Абдулханова, халкъа образоване районни отдела заведующе Мешиева, кхыбараша.

Районни партийни конференце балха дакъа а лаьцар, къамаьлаш а дир КПСС обкома отдела заведующе заместитела нов. А. Садыкова, облсовпрофа председатела нов. С. С. Сидельникова.

Партийни конференце хержар районни комитет, ревизионни комиссе, Нохч-ГIалгIай областной партийни конференце бахийта делегаташ.

Хьалхарча организационни пленуме хьалхара секретаралла хержар нов. С. С. Ибриев, секретараш нн. В. С. Попови Ахматукаеваи.

И. ШАИПОВ,
«Сердало» газета штате йоацача пропагандаи агитацеи отдела заведующи.

Халкъий судахолла — дикагIбараш

МАЛГIАБИК. Дог гIоздаьнна бар самардийнахьа МалгIабика района къахьегамхой. Республика массайолча моттигашка санна, укхаза хоржаш бар халкъа судахой. Iуйрийна 6 сахьат дапалехьа хоза кийчбенна харжархой гулбелар Чкалова цIерахча клубе. Гулбеннарашка моаршал хоатташ, массава а халкъа йоI Доценко Любовь Петровна халкъа судахолла харжара тIахьийхар № 2 йолча хоржама участка комиссе председатела нов. Табоева. Эггара хьалха хоржама урнана тIавахар 70 шу даьнна Мациев Абукар. Цо дукха езача партена баркал аьлар. «Вай Iаьдал даьлча денз, — йоах Мациева, — дукихаза халкъа дикагIа бола къенгаши мехкарийи хоржача хиннав се. Массаза дог гIоздаьнна хул тахан саннача лоархIамерча деношка. Аз бокихача безамца дIалу сай голос судахолла кандидат оттаяьча Доценкона.

Эггара хьалха хоржамашка дакъа лоацаш бар Белхароева Фатима, Анистратенко Валентина, Лазарев Владимир. ЧIоагIа дог гIоздаьнна бар уж.

Иштта района масайолча хоржама участкашка дика чакхдаьлар хоржамаш.

Х. АДАМОВ.

* * *

НАЬСАРЕН РАЙОН. Хозача плакаташца, лозунгашца кийчъеннаяр Наьсаре. Са хилча денз бийса Iаьржъяллалца хьахезар укхаза лекхача пандара ашараш.

Района массайолча хоржамий участкашка Iурре денз кхадж тасса болабелар къахьегамхой. Халкъа судахолла Алексеева Нина Ивановнаи Евлоев Уматгирe Султани хоржаш бар наьсархой.

Велавенна, дог гIоздаьнна ва Аьлтий-Юртара 105 шу даьнна Мальсагов Элмарзий Муса а цун 81 шу даьнна сесаг Хьалимат а. Ше бюллетень Iочухецаш цо аьлар:

— Тахан аз кхадж тосс вай республика байракха тIа сий долча баьчча Ленина орден лепача дийнахьа. Аз укхаза гулбеннача дукхача наха дош лу сай низ дIакхоачачох, къонача, кхувш латтача тIехьенна хьехам тела.

Эггара хьалхагIа кхадж тоссаш яр цу дийнахьа Долакха-Юртарча бархI шерарча школа хьехархо Доланова Тамара. Дог гIоздаьнна йолча йоIо аьлар: тахан мо сийрда, гIозъяьнна, ираз долаш хийла са Даьхе!

Делкъел тIехьале Наьсарен района беррига къахьегамхой кхадж тесса баьлар.

У. АГИЕВА.

* * *

НОЖАЙ-ЮРТ. Политически хьинар чIоагIа айденнача хьалашка чакхдаьлар Ножай-Юрта районе халкъа судахой харжар. Халкъа судахолла баллотироваться деш вар къона коммунист, Ерригсоюзни юридически заочни института студент Сайпулаев Жаму.

...Iуйрийна ялх сахьат даьннад. Района культура ЦIагIарча агитпункте эггара хьалха кхадж тасса вера 75 шу даьнна пенсионер Альмурзаев Зоврбики цун сесаг Салхьати.

— Дунен тIа эггара демократическегIа йолча суда тIехьа кхадж тосс оаха тахан, — аьлар цар. — Тхо тешаш да нов. Сайпулаева шийх бенна тешам, шийна халкъо тIадилла декхар сийленца кхоачашдергхиларах.

Хоржамаш хинна ди Ножай-Юрта районе доккха цIей а хинна дIаэттар. Харжархошта концерташ увттадеш яр культура цIен художественни самодеятельноста коллектив. Сарралца сакъердаш хилар нах.

ДЕПУТАТА О. А. ЧАХКИЕВА КЪАМАЬЛ

(Урус-Мартана хоржамий округ, Нохч-ГIалгIай АССР)

Новкъостий депутаташ! Укх вай РСФСР Лакхехьарча Совета сессе ювцаш йолча 1966 шера халкъа боахам дегIабара Пачхьалкхен планеи республика Пачхьалкхен бюджетеи проекташа къаьгга хьагучадоакх дIахо Российски Федерацеи цун даькъа — тха республика, Нохч-ГIалгIайчени экономика а культура а дегIаахара сийлен сурт.

Нохч-ГIалгIайче — хьалха пачхьа Россе экономически тIехьайиса хиннача йистоех цаI — Коммунистически парте хьаькъалера къамий политика а, сийлахь-йоккхача арсийи Советски Союза кхычеи халкъаша ду вежарий новкъостал а бахьан долаш Советски Iаьдал латтача шерашка чIоагIа дегIаена индустри, юрта боахам, культура а йолаш йола Автономни Советски Социалистически Республика а хинна дIаэттай.

Коммунистически партеи Советски правительстваи шIаккха а кIаьд ца луш Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой еш йола йоакхо къаьгга гуш я шерагара шу массаза доал лакхлуш болча республике бахача наьха вахара боарамга хьежача.

Новкъостий депутаташ! Халкъа боахам дегIабоалабеча толамаш дахар бахьан долаш СССР Лакхехьарча Совета Президиумо 1965 шера 14 декабре тха республикана лакхера правительственни совгIат деннад — Ленина орден. Из — Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика къахьегамхоша доахача къахьегама толамий партеи Советски правительстваи лакха мах беш хилара белгало. (**ТIоараш тох**).

Мукъаба сона укх сийлахьча трибуна тIара из доккха совгIат далларахи халкъа вахара чIоагтIа йоакхо ярахи республика берригача къахьегамхой цIерах вай КПСС ленински Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета Президиумаи Министрий Советаи дег тIара, доккха баркал ала. Мукъа ба сона деза новкъостий, вай хьамсарча Коммунистически парте Центральни Комитета, Советски правительствана лепаш йола Ленина орден тIайоалла республика байракх оахош лакха лелаергхиларах дош дала. Сийлахь-йоккхача ленински идеяша кердача вахарга даьхача, Коммунистически парте доал деча тхона, Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика берригача къахьегамхошта, сийлахь-воккхача баьчча В. И. Ленина байракха кIал хьинар ца кходеши тешамеи къа а хьегаш, вай сийлахь-йоккхача Даьхен материальнии духовнии рузкъаш дебадарали сийрдача кхоаненгахьа — коммунизмагахьа дIахьалха ахарали йоккхагIа сийле йолаш а цул боккхагIа салоIами иразе долаш а хIама дац дунен тIа! (**ТIоараш тох**).

Новкъостий депутаташ! Тха республикага хьежача гуш да, Советски мехка халкъаша вежарашха лелаеча барт-цхьоагIен гIулакхийи ленински доттагIалени низаш мел беркате да. Республике бахаш а къахьегаш а ба 60 совгIча къамахи народностахи бола нах. Коммунистически общество хьалъеча керд-керда толамаш дахар духьа къовсам лоаттабара республика къахьегамхой дегаш урауттаду пролетарски интернационализман советски патриотизман идеяша.

Семилетка шерашка республике чIоагIа лакхбеннаб промышленни производства боарам, дукхагIа даьхад мехкдаьттеи газаи, хьаьй йоккхача химе промышленность, хьалъяьй массехк йоккха промышленни предприяти, дукха чуIе цIеноаш, культурно-бытовой учреждениеш.

Тха мехкдаьттахоша дикка опыт Iоаязьй, технико-экономически хьокхамаш толаш. Аьлча кхоачам ба, Нохч-ГIалгIайчен бурув деттараша, Советски Союзе эггара хьалха лаьттар я 5 эзар метр совгIа кIоарга скважина а хьахьекхар. ДIахо мехкдаьттахоша моттигаш гучаяха а цунца цхьана «Лаьржа дошув» алсамдахара дола декхий кхоачамаш вIаштIехьдалха а хилар.

РСФСР Лакхехьарча Советага хоам беш хоалаш хьажа тхона, Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша семилетка шерашка промышленни производства боарам 2-за, — 3,9-за, газ яккхара — 7-за хIанз бал дьенна лакхбаь хилар; 72 процент лакхденнад электроэнерги йоаккхара.

Мехкдаьтта чакхдоахача промышленностен технологически процессаш эрговаш тоаяра, производственни мощностийш шерьяра, бедалах пайда дикагIа эцара дола кхоачамаш а чакхдоахача боарам 60 процент совгIа лакхбеннаб. Нохч-ГIалгIайчен йоккхача химе флагмано — Грозненски химически заводо семилетка шерашка 5-за хIана дахац аьнна дукхагIа даха доладаьд синтетически этилови спирт, фенол, ацетон, полиэтилен, синтетически дубителаш.

Укх шера КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачаш а еш, республика юрта боахама къахьегамхоша, ха-оттама хьалаш аьттув боацаш хиннадоллашехьа а, ялата а кхыйола а культураш во хьувкъаяьяц, хьайбай продуктивность лакхъяьй. Цо йиш хилийтар шера ялат, шекара свекла, комсаш, баьца даараш, сом, бахчевой культураш, тха, шура, дулх, фуаш кийчдара пачхьалкхен планаш тIехкхоачашъе.

Новкъостий депутаташ! Республика промышленностеи юрта боахамеи толамаш даьхадале а кIезига дац тха цIенхаштта кхоачамбоацараш а. Масала, укх шера 11 бетта валови продукци арахецара план 22 предприяте кхоачашъяьяц, къахьегама овсарле лакхъяра оттаяьча заданех лоархIаьяц 17 предприяти. ХIанз а дукха мах бода бурув детташ кIоарга скважинаш яхарга, бурув тохача хана авареш елга дIададаьккхадац. Мехкдаьтта чакхдоахараша сихха кхоачашдац автомобильни бензинийи дизельни доагорийи дикал лакхъяра декхар, чакхдоахача хана дукха мехкдаьттеи мехкдаьтта продукташи йоаю. Юрта боахаме кIезига лакхлу ялатийи технически культурайи хьувкъам, юкъарча хьайбай продуктивность. Ялати свеклаи кхыйола продукции кхеярга дIабода мах хIанз а лакха ба.

Дукха ха йоаццаш хиннача СССР Лакхехьарча Совета сессе тIайийцар 1966 шера — кердача пятилетка хьалхарча шера СССР халкъа боахам дегIаахара Пачхьалкхен плана хьакъехьареи СССР Пачхьалкхен бюджета хьакъехьареи Законаш. Из шу доладалар белгалдаргда дIахорча пхе шера Советски Союз дегIаахара перспективаш ювцаргйолаш йола вай парте XXIII-гIа съезд хьаелларца. Дерригача халкъа юкъара уж планаш кхоачашъеча юкъе лоархIамера дакъа лаца дезаш ба Нохч-ГIалгIай АССР къахьегамхой а.

Мехкдаьтта дIахо дукхагIа даккхара мезозойски тIоанашкара промышленни мехкдаьтта керда запасаш дукхагIа тахка а эксплуатаце дIаяла кийчъе а лаьрхIад республике. Мехкдаьтта чакхдоахача промышленноста мощносташ совъяхара нийсса йоккхий мероприятеш чакхъяха езаш я мехкдаьтта продуктай дикал тоаяра. Пхе шера 2,3-за дукхагIа яккха лерхI парафин, полиэтилен — 6-за.

ХьатIайоагIача пятилетке Нохч-ГIалгIайчен территоре тIа синтетически каучука йоккха комбинат хьалъе решени яьй ССР Союза Министрий Совето. Иштта хьалъе лерхI парафинех пайда эцара ларда тIа болх бергбола синтетически хьаьнача кислотай завод, полиэтиленови пленка, лист, турбаш фитингаш эргйола завод. Дикка дукхагIа хьаергья консерваш, шекар, мебель, кога гIирс, баракъаш, халкъа эша кхыдола тоараш. Хьалдергда чуIе бIаьш цIеноаш, дукха школаш, клубаш, берий бешамаши ясleши, медицински учрежденеш.

ДIахо юртбоахама производство айергйола гIулакхаш белгалдаьд. Ялатийи технически культурайи хьувкъам лакхбара чотах пятилетка чакхйоаллаш республике доакха дерригa ялат 1,3-за дукхагIа хилийта лаьрхIад. ДIахо дегIадоаладергда комсаш кхеелгеи чхьагIар доахилгеи. Республикера комсаш тIайола еррига моттиг 28 эзар гектар хургья. ДукхагIа хьа а доахаргда, пачхьалкхено дукхагIа кийч а дергда ялат, баьца даараш, комсаш, хьайбай продукташ.

Нохч-ГIалгIай АССР партийни-советски, боахама органаша, берригача къахьегамхоша де дезар дергда республика халкъа боахамеи культураи дерригa доакъош дIахо айдара декхараш толаме кхоачашдара.

Цунца цхьана геттара лоархIаме массехк дош да тха РСФСР Министрий Советеи Госпланеи, хIаьта иштта союзнии союзно-республиканскии министерствай а оагIонгахьара новкъостал ца хуле тхона кхоачашде могаргдоацаш.

Мехкдаьтта дIахо дукхагIа дахара кIоаргеи тIехкIоаргеи скважинаш йоахаш бурув деттара боарам совбакиха а темпаш лакхъе а еза. Цу гIулакха мехкдаьттахой шоай ханнахьа балха овсарле лакха йолча бурув деттача оборудованеца, тIехчIоагIача скважинашта гонахьа увттаеча, бурув деттача, насосно-компрессорни турбашца, универсальни тайпах йолча хIанзарча устьевой оборудованеца Iалашбе беза.

СССР мехкдаьтта доахача промышленноста Министерствагара дех оаха тха республика мехкдаьттахошта эшараш теркалдар.

Тха мехкдаьтта промыслаш во кийчъяь хилар бахьан долаш Iалаьмате кIезига пайда эц попутни газах. ХIара деннеи буси дукха газ йоагалах.

СССР газови промышленноста Министерстваза дех оаха йоагача газа алаш сихагIа дIадоаде йиш хургйолаш республика территоре тIа мехкдаьтта промыслови объекташ сихагIа хьалъяр.

Республика мехкдаьтта чакхдоахача заводашка 1966 шера чакхъяха лерхI грозненски, ставропольски, дагестански мехкдаьтта дукха миллионаш тоннаш. Из декхар кхоачашде торо хулийт производственни мощносташа. Цхьабакъда, хIанз «Грознефтехимзаводы» яхача объединене йолаш йолча резервуарни паркий, эстакадний наливнойи боахама, хIаьта иштта Грознерча станцера тIадоагIа наькъаш а мехкдаьттеи мехкдаьтта продукташи дIаувзилга Iалашде низ кхоачаш дац. СССР мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьтта химически промышленноста Министерствагара, СССР машиннаькъий Министерствагара, РСФСР Главнефтеснабагара «Главнефтехимзаводы» яхача объединене резервуарни боахам городал арабаккхара эшаш дола ахча 1966 шера а дIахорча шерашка а хьожадара хьакъехьарчеи хIаьта иштта дизельни доагор, автомобильни бензинаш, доагаду мазут кхыяраш санна йола дукха мехкдаьтта продукташ чуюттара фронт шерьяра хьакъехьарчеи дешага укх гаргарча хана хьажар а тхона гIойле йолча оагIорахьа из къоастадар а.

Нохч-ГIалгIайчу хIанз укх сахьата во латт баха нах а хIаьта иштта хьайбаш леладу фермаш а хица Iалашъяра гIулакх. Из бахьан долаш эпидемически лазараш хулаш моттигаш я, кIезига лакхлу хьайбай продуктивность. Капиталовложенешта оттаьча планага хьежжа, баха нах хица Iалашбара сагготагIа дола балхаш кхоачашдара хьатIадоагIача пхе шерах хIара шера 7—8 эзар тонн турбаш эшаргья республикана. ХIаьта хьахецараш кIезига я. РСФСР Министрий Советагара, РСФСР Госпланагара дех оаха республикана чона, болата, асбоцементни, аьшкабетонни турбаш дукхагIа хьожаяр. Саггота водопроводаш яханза даргдац тхо нах бахача 10—12 пункте, хIаьта иштта хIаранахьа 20 эзар сагагара 30 эзар сагага кхачалца нах бахача Шаьла, Урус-Мартана, Наьсарен-Вокзале, Орджоникидзевске райцентрашка канализацеш яханза а яргьяц.

Республика партийни советски органаша, унахцIено лораяра органаша а шеррача общественносто а даим уйла тIайохийташ ба туберкулезаца лоаттабу къовсам. Укх тIехьарча шерашка чIоагIъяьй туберкулеза духьала къовсам лоаттабеча учрежденей материально-техническа база, дикка боккха профилактически болх беш ба. Цу доллача хIамаша дикка кIезигдаьд туберкулезах цамогаш хулга. Цхьабакъда, тха хIанз а низ кхачац госпитализаци е езаш мел болча унахошта стационерни дарбаш делга Iалашде. Кхоачашъянза я тханцига лорий-фтизиаторий кадрай проблема а. РСФСР Министрий Советагара, РСФСР Госпланагара, РСФСР унахцIено лораяра Министерствагара дех оаха республикански противотуберкулезни диспансер хьалъяра, «Армхи» яхача противотуберкулезни санаторена проектировании реконструкции яраца цига кхы тIа а 600 менги оттабе корпусаш хьатIаяра а «Чишки» яха берий противотуберкулезни санатори кхы а 400 менги оттабергболаш шеръяра а целевой назначенех ахча хьожадарах долча дешага хьажар а бакъахьарча оагIорахьа из къоастадар а, хIаьта иштта республике къона специалисташ ухийтача хана царна лораш-фтизиатораш дукхагIа ахийтар а.

Федераце плани бюджети чIоагIъяра хьакъехьара предложенеш хьал а лоацаш, мукъаба сона, хьамсарча Коммунистически партенеи цун ленински Центральни Комитетаи гонахьа айхха кхотабенна болча Нохч-ГIалгIай АССР къахьегамхоша 1966 шера, кердача пятилетка хьалхарча шера тха республикана хьалхашка латта декхараш сийленца кхоачашдергхиларах РСФСР Лакхехьарча Совета дош дала. (**ТIоараш тох**).

№ 24 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Кепа а теха арадаьннад № 24 йола КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела аргIанара агитатора блокнот.

Номер тIа кепа техай КПСС Центральни комитета Пленумах бола информационни хоам а Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически республика Ленина орден яларах дола СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ а.

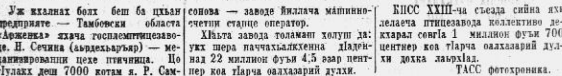
Блокнота тIа кепа техай «Массайолча предприятеша кхоачашъе еза планаш» яха статья, Нохч-ГIалгIай «Сельхозтехника» яхача объединене председатела И. Аванесова «Ший ханнахьа кийчъе бIаьстанга техника» яха статья а.

Передовой статья а яь «Коммунист» яхача журнала тIара кепа теха, «Цох лаьца дувцанза ма Iелахь», Коммунизм хьалъеча халкъий доттагIал».

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

22 декабре 45 шу дуз Россе электрификаци яра Ленински план (РОЭЛРО план) чIоагIъяь Советий VIII-гIа Ерригроссийски съезд хьайийла. Из яр мехка социализма экономически лард йоллара эггара хьалхара Iилманца ялла план. Коммунизм хьалхара керттера план хиларах бола хьехам хьалда хьекхайнабар. План 10—15 шера лаьрхIа яр, хIаьта советски халкъо лоацача хана кхоачашйир из. ХIанз Советски Союзага Европе хьалхарен дунен тIа шоллагIен моттиг я электроэнерги яккхара. Вай мехка хьалъяьй дунен тIа эггара йоккхагIа электростанцеш.

СУРТА ТIА: «В. И. Ленин ГОЭЛРО карта хьалхашка» (художника Л. А. Шматько дилла сурт). ТАСС фотохроника.

Уж кхалнах болх беш ба цхьан предприяте — Тамбовски областа «Арженка» яхача госплемптицезаводе. Н. Сечина (аьрдехьаръяр) — механизированни цехе птичница. Цо гIулакх деш 7000 котам я. Р. Самсонова — заводе йиллача машинно-счетни станце оператор.

ХIаьта завода толамаш холуш да: укх шера пачхахьалкхенна дIаденнад 22 миллион фуъи 4,5 эзар центнер коа тIарча оалхазарий дулхи.

КПСС XXIII-ча съезда сийна яхь лелаеча птицезавода коллективо декхарал совгIа 1 миллион фуъи 700 центнер коа тIарча оалхазарий дулхи дохка лаьрхIад.

ТАСС фотохроника.

Дика чакхдоакхх юртбоахама шу

КПСС ЦК мартовски Пленума решенеша дегаш айдаь хьинаре къахьегаш хьабоагIа Урус-Мартана района «Красноармейский» совхоза къахьегамхой.

Цар дика къахьегарах хьахиннар гуш да. Пачхахьалкхенна дулх, шура дIаялара шера план тIехкхоачашъяьй цар. ХIаьта иштта тIехкхоачашъяьй шекара свеклан баьца даараши дIадалара план а.

ХьатIадоагIача шера юртбоахама культурай дика хьувкъам кхебара хIанзле а лард еллай тха боахама къахьегамхоша.

Агротехнико дIадеххача боараме лаьтта дика кийч а даь 3421 гектара тIа дикача хана дIадийнад гурахьа дув ялаташ.

Соахка 5303 центнер мара ца тессача укх шера хIанзле 6303 центнер минеральни удобренеш тайсай хургбола хьувкъам дикагIа кхебара. Лаьтта хьаьндара боккхача лоархIаме да ширдаьина кхо а. ХIара шера дуккха тоннаш кхашка дIакхухь совхозе. Укх шера 6000 тонни кхо диллад цар кхашка.

Кхашка кхо дIакхухьача хьалхара моттиг лелаю Бисултанов Токаз бригадир волча совхоза шоллагIча бригадо. Планах 2000 тонн дIадахьа дезача хIанзле 2050 тонн дIадихьад. ХIанз а кхо дIакхухьаш ба уж. Дика къахьегарца шоашкара хьоккхамаш гойт трактористаша Айдамиров Абос, Исраилов Абулзида, кхыбараша.

ХIаьта иштта йоакхо ю укхаза доакъар кийчдара а. Хьайбашта доакъара лаьрхIа гурахьа юв культураш сентябрь бетта дIайийнаяр. цудухьа детташ дола доахан ноябре цу кхашка доажаде йиш хилар. Из бахьан долаш шура яккхара план тIехкхоачашъе торо хилар совхоза, хIаьта иштта 1966 шера хьалхарча квартала план кхоачашъе резерв а еннай цу гIулакхо.

Боккха теркам тIабохийт совхозо кхашка хий дехкара. 1137 гектар да укхаза хий дехка лаьтташ.

Укх шера ялаташ дIадийнача хий дехкача дерригача лаьтта хий дилладар совхозе. Гурахьа дув ялат дIадийнача 360 гектара тIа гуррахье хий дилла даьннад. ХIанз зяьб аьхачеи цкъа дIайийча дуккхача шерашка хула баьцаш дIайийначеи лаьтташ тIа хий дуллаш ба совхоза къахьегамхой. Тракторех пайда эц оаха хий дехкача. ХIара тракторо 3—4 поливальщика метта болх бу. Гидротехник веце а дика дIахьу хий дехкара балхаш воккхагIа волча болхлочо Мустаев СаIида.

ХIанз механизатораш кийчбу ха хьатIакхаьчай. 35 механизатор кийчвеш я хIанз совхоз. ХIаьта иштта агротехнически дешар дешаш ба совхоза болхлойи кулгалхойи.

Шерагара шерага лакхлу совхоза экономика. Нагахь санна дIадаха юртбоахама шу 375 эзар сом ле деш чакхдаьннадале, укх шера зене хургбац тха боахам.

Шеко йоаццаш ала йиш я 1966 юртбоахама шера совхозо кхы а дикагIа толамаш доахаргхилар.

Г. КУЮМДЖИЕВ,
Урус-Мартана района «Красноармейский» яхача совхоза керттера агроном.

РЕНТАБЕЛЬНО БОЛХ БУ

Наурски района «Советская Россия» яхача совхоза чхьагIар доаккха завод къона предприяти я, ши шу мара дац из болх бе йолаенна. Завод хIанз а шерлуш латт.

Хьалхарча шера шиъ-ах эзар тонн комсех чхьагIар даьккхар укхаза. Укх шера планах 5560 тонн комсех чхьагIар даккха дезаш яр завод, хIаьта заводе чакхъяьха комсаш итт эзар тонн совгIа я.

ДIадахача шера комсаш во хиларах ший оборудоване низага хьежжа болх банзар заводо, цудухьа цу шера даькхача чхьагIарга дIабода мах лакха бар. ТIаккха укх шера комсаш дукхагIа хиларах а, хIаьта иштта автоматически управлене пульти стеклопроводи яь болх дикагIа вIаштIехьбаккхар бахьан долаш дуккха лохбеннаб чхьагIар даккхарга дIабода мах. Из планах лерхIаш хинначул лакхагIа бац.

Укх шера кхеьча комсех даькхха ворхI бIаь эзар декалитр чхьагIар вай мехка дуккхача моттигашка дIадахийта кийчдеш я завода коллектив. Планах дезаш хинначул кхоъ-ах бIаь эзар декалитр дукхагIа да из.

Кондиционни боараме кхоача чхьагIар хIанз дIаухийташ латт заводера. Бетта итташ вагонаш чхьагIар дIаухийт укхазара.

Укх шера чхьагIар дIакхаьчача моттигашкара из во да аьнна цхьаккха рекламаци епаяц заводе.

Заводе чхьагIар доаккхача болхлошта юкъе хьалха латт А. Попов, А. Кузнецов, К. Балясникова, кхыбараш.

1967-ча шера итташ эзараш тоннаш йолча комсех чхьагIар даккха низ хургба «Советская Россия» яхача совхоза завода. Цу гIулакха лаьрхIа совхозе кхы а 400 гектар комсаш дIаегIай совхозо.

С. МАЙСИГОВ,
тха собкор.

Дика лел ферма гIулакхаш

КПСС XXIII съезда сийна хьинаре къахьегаш ба Сунженски района Орджоникидзе цIерахча колхоза № 1 йолча ферма болхлой.

1964 шера эсала бар ферма боахам. Гучадаьлар, ферма заведующи хиннача Арапханов ИбрахIима фермана лерттIа доал ца даьлга, политически кхетама болх тесса лелабаьлга, къахьегама дисциплина ферме эсала хинналга.

Колхоза правленеи парторганизацеи соцам бир Арапханов ИбрахIим ферма заведующе балхара мукъа а ваьккха цун метта балха опыт йола Костоев Висангири хьожаве.

Iымерза, безаме хилар бахьан долаши юртбоахама болх дика бовзарахи дукха веза Висангири ферма болхлошта.

Дика новкъостал ду ферма болхлошта агитатораша. БIарг тIаотташ хоза кийчъяьй цар ферма ЦIе уголок. Цу чу да: коммунизм хьалъерий моральни кодекс, республикаи колхозаи хьалхашка латта декхараш, дояркай социалистически декхараш, шура яккхара график, тайп-тайпара лозунгаш, плакаташ, кхыдараш. Цахаддаш болхлошта керда газеташи журналаши лоаттаду библиотекара Анзарова Мадинас. Каст-каста ферма болхлошта тайп-тайпарча темаех йола лекцеш еш ферма дикагIа волча агитатора Дзортов Салмана.

План 1886 центнер йолаш 1896 центнер шура яьккхай укх шера ферма коллективо. Дика къахьег дояркаша Чаниева Лидас, Бесаева ПаьтIамата, Героева Аьсета. Шура яккхара нормаш денна 125—130 процент кхоачашъю цар хIаране. Дика къахьег скотникаша Точиев Мажитеи Дзангиев Уматгиреи. 1966 шера дикача балха толамаща накъа йоагIа ферма коллектив.

Т. ХАШИЕВ.
КПСС Сунженски района инспектор.

Грозненски «Горпромторга» модай ателье коллектив дикача къахьегама толамащца накъа йода КПСС XXIII съезда. Цхьайтта бетта товарни продукци арахецара план 129 процент кхоачашйир ателье. БархI бIаь эзар сом лаьрхIачул дукхагIа баьб пайда.

Къаьстта сихбеннаб ательеболх кердача шера цIей хьатIакхача юхедисача укх деношка. Дукха да кхоачашде деза заказаш, цудухьа цхьа минут ца йоаеш къахьег ерригача коллективо. Дика къахьег мастераша Алиевас, Иванниковас, Трубицинас, Яндиевас.

Сурта тIа: Алиева Лимани, Яндиева Раяи, Трубицина Людмилаи пальто качага хьожаш боахк.

И. Плиева сурт.

МОСКОВСКИ БОЛХЛОЙ ГЕРЗАШЦА КИЙЧЪЯЬ ВОССТАНИ ХИННА 60 ШУ ДИЗАД

РЕВОЛЮЦЕ ЛАКХЕРЧА ЭТАПЕ

Империализма замалахьарча юкъхьаьнцарча халкъа революце кульминационни пункт а хинна историена юкъебахаб 1905 шера декабрь. Болхлой классо герз кара а ийца яьча выступлене лардагара денз оагайир паччахьа самодержаве здани. 1905 шера Красни Пресне болхлой отрядий залпай бирса таташ лув кхера хинна дIаэттар 1917 шера февралеи октябреи. Зимнена шуурм еш хиннача красногвардейцашта йола сийлахь-йоккха школа хилар московски дружинникаша яьча турпалерча атакех.

* * *

Юкъхьаьнцарча эрсий революце большевистски партена хьалхашка оттадир къаьгга, нийса жопаш ца делча даргдоацаш дола ира политически дешаш. Цу тайпара жопаш делар 1905 шера 12—27 апреле (кердача стилах 25 апреле 10 мае) Лондоне хиннача РСДРП III-ча съездо. Революцера парте тактически никъ белгалбир съездо. Цун решенешка къаьстта уйла тIайохийташ дар герз бе делла еш йола восстани кийчъяреи чакхъяккхареи дош.

III-ча съездо чIоагIъяь парте тактически план теоретически масее оагIорахьара бакъъяь а дегIайоалаяь а я «Демократически революцера социал-демократе ши тактика» яхача В. И. Ленина книжка тIа. Владимир Ильича, революционни къовсама кIоаргга анализ а яь, цу книжка тIа хьахьекхад Россе буржуазно-демократически революци яра эша объективни хьалаш долаш хилар, цо оттаяьй из социалистически революцега алара хилара теори.

Къахьегамхой революционни восстанена йола йоккха школа хилар дуккхача наха дакъа а лоацаш яьча экономически политически стачкаех. Цар соотношени хувцалора революци дегIаахарга хьежжа. 1905 шера март бетта политически забастовкашка дакъа лоацаш бар 30 процент гаргга бола болхлой, хIаьта август тIаккхоачаш — 75 процент хIана бац аьнна.

Цхьабакъда. революци котъяккхар духьа лоаттабеча къовсама лакхера форма стачка а ца лоархIаш, герз бе а делла еш йола восстани лаьрхIай В. И. Ленина. Цудухьа декхар сенах латтар аьлча, из латтар, дуккхача наха дакъа лоацаш йола политически стачка хиланза дарг мел доаца объективнии субъективнии хьалаш долаш долча хана восстанега яккхарах. Цу хана из кийчъяраи чакхъяккхараи тIадерзадаьдар парте дерригa низаш. Мехкарча дуккхача городашкеи районашкеи большевикий кулгалца сихъяь кийч а еш, вIашагIъехкар боевой дружинаш. Сомлуш латтар ахархошта юкъера болам. Духхьал 1905 шера цхьан аьхки хилар 895 крестьянски выступлени. ТIа-тIа чIоагIагIа тоалуш дар эскарееи флотереи парте гIулакхаш. Адамий революционни творчество бахьан долаш хьахилар В. И. Ленина восстане органаши кердача революционни Iаьдала зIыргаши хургдолаш йола хьалххагIе а шаьра хайна Советаш.

1905 шера 8(21) ноябре эмиграцера Россе юхаккхьачачул тIехьагIа, Владимир Ильича юкъарчал доаццаш кулгалду парте Центральни Комитета, «Новая жизнь» яхача газета редакцена. Ший дуккхача статьяшкеи выступленешкеи цо партена хьалхашка декхараш оттаду герзацара восстани кийчъярца дувзаденна.

Владимир Ильича къаьстта уйла тIайохийташ хиннай восстанена тIема-технически кийчо яра. Большевикий вIаштIехьдаьлар доазол дехьара герз эцилгеи из Россе хьачудахьилгеи, къайлагIарча мастерскешка лелха веществаши бомбаши хьаелга. Восстани кийчъяра гIулакха боккхача лоархIаме хилар парте Петербургски комитето вIашагIъелла а хIаьта цул тIехьагIа юкъарчал доаццаш РСДРП ЦК мукъах яха а хинна боевой технически группа. Моттигерча организацешка геттара къайлагIарча хьалашка вIашагIъехкаш яр боевой комитеташ, военни организацеш.

Мехка болхлой класс герз бе а делла гIоттаргйола ха гаргакхоачаш латтар. Цхьабакъда, Ленин чIоагIа лоралуш хьожар восстани хургйола ха белгалъярга. Октябре яздир цо, гIад а ваха бIаьстанга а йоаккхаргъяр аз, Маньчжурера эскар (цун салташта юкъе чIоагIа яр революционни уйлаш) цIакхачарга а хьежаергъяр восстани. ХIаьта Владимир Ильича дIахо дух тIа а воаккхар: «Вешта, вайга хоатташ хIама мичад укхаза-м хIаьта а вета а. Хьажал шо хIанзарча йоккхача стачкага». (Соч. изд. 5, т. 47, оагI. 100) Ленина цунца белгалйоаккхар юхакъовлалургйоацаш мехка дегIабоагIаш лаьттача революционни болама объективни характер.

Стихийни восстани хила мегаш хилар ха а хоеш, Владимир Ильич лаьрххIа хьеж цун тIема-технически кийчонга. Из кхы а лоархIамегIа дар пролетарски болам дегIа ме ух контрреволюци, хIаьтта дIаккхайкаяь бокъонаши паргIатонаши телха а еш, тIа-тIа чIоагIагIа наступлени еш хинна хиларах. Декабрь бетта юххье паччахьа Iаьдалаша дIакъайлар мадарра аьлча РСДРП централыни орган лоархIаш хинна «Новая жизнь» яха большевистски газет, заседани йолча хана еррига а хIана лацанзар аьина лаьцар болхлой депутатий петербургски Совета состав.

ТIа-тIа дикагIа гучадоалаш латтар, правительства лелаеча контрреволюционни гIулакхашта жоп дала дезаш йола восстани, цунна еш йола кийчо, чакхъяланза яле а, хиланза Iерг ца хилар а хIаьта репрессешеи локаутешеи пролетариата низаш тишдаь хилар а. Ленина белгалдаьхад, нагахьа санна восстани гIатте, аьттув боацаш дола хьал болхлой класс, цун союзник-ахархой, эскара революционни низаш цхьана майрреи хьаьдаи паччахьана духьала даларца дIадаккханза дарг ца хилар.

7(20) декабре Москве дIайолаенна массане а юкъара политически стачка герз бе а делла еча восстанега яьлар. Кхоана 10(23) декабрь ба яхаш тховсара хьалъе йолаелар дIахо беррига нах юкъе а эзаш дIаяха хьалхара баррикадаш. Москвай улицашка уж хьалъегIар эзар гаргга. Лира тIемаш доладелар Пресне, Замоскворечье, Рогожско - симоновски районе, Казански машиннаькъа районе. Цхьатарра турпалал гайтар московски болхлоша цу гIулакхашка.

Петербурга цхьайолча районашка герз вIашка а детташ дов хилар дружинникашта а полиценеи бIунаштеи а юкъе. Кулгалдеча большевикий централа баьча тIахьехамах герз бе а делла паччахьана духьала гIайттар Украина, Донбасса, Урала, Прибалтика, СибарегIеи, Кавказа дуккхача городашкара болхлой. Цхьабакъда, болама юкъе дакъа лаьцараша чакхдоахаш хинна гIулакхаш лерттIа вIаштIехьдаьхаи шоайла бувзам болаши дацар. Петербургски Iаьдалий аьттув баьлар столицера болхлой болам тоIабе. Революционни уйлаш йолаш хинна эскара доакъош ца гIовттийта, Москвацара бувзам юхаоттабе а Николаевски машиннаькъа тIа гIолла московски гарнизона новкъостал дахийта а.

1905 шера декабра деношка яьлар российски пролетариат, цхьабакъда, йохаяь дIа-м яккханзар из. Восстане йIаьхи революционни опыт елар болхлой класса. ТIехьагIа къахьегамхоша цунах пайда ийцар паччахьалкхени капитализманеи духьала даьча тIемашка 1905 шера декабре хиннача дуккхача кхыча герз бе а долаш яьча выступленешта а йоагIаш хинна, московски восстане урокаш ше еш, В. И. Ленина белгалдаьхад, дуккха цIий Iо а дохийташ яьккха из опыт эрсий революцега кхаьча боккхача исторически лоархIамера хIама хилар.

«Герз бе долла дезацар» яьхача Плеханова дешашта Ленина жоп делар: «Кхы а хаьдагIа, чIоагIагIа, тIатаIашагIа бе долла дезар герз, нах дIакхетабе безар алхха цхьан маьршача стачках кхоачам ца хиларахи кхера ца луши къахетам боацаши герз бе доалла къовсам лоаттабанза барг ца хиларахи» (Соч., изд. 5, т. 13, оагI 371—372).

Цунца дувзадениа Ленина дагайохийтар оппортунисташа йицъялийта восстани искусство я, цу искусства керттера правила — са ца кходеш—майра, юха ца доалаш—хаьдда наступлени яр да яьхача Маркса положени. Хоеш мадарра, из положени лерттIа Iомаяь хиннаяц герз бе а долаш гIоттаяь восстани кийчъечеи чакхйоаккхачеи хана.

В. И. Ленина тIахьехам баьб герз бе делла хиннача декабрьски восстане а 1905—1907 шш. ерригача революце а опытагара Iомадалара. Цу опыта боккха лоархIам сенах латт аьлча, из латт, историе чухь эггара хьалха революце гегемон а йолаш духьалъэттар пролетариат хиларах. Къовсам лоаттабеча хана Iалаьмата чIоагIа чIоагIъелар болхлой класс, хьахилар пролетариатеи ахархойи, союз, Ленина яьхачох из «стихийни... вIаштIехьъяланза, дуккхаза а кхета ца еш» хинна яле а. (Соч., изд. 5, т. 17, оагI. 342). Империализма заман чухь эггара хьалха керттера низаш а хинна гIайттар болхлой класеи ахархойи ший социальни чу лоацамга диллача буржуазно-демократически лоаттабеча къовсама средствашка диллача пролетарски йолча революце.

Герз бе а делла яьча декабрьски восстане урокаша ерригача революце яраша а санна, дагадохийт масе тайпа оппортунисташ хьаьда гучабаханза барг ца хилар, марксистско-ленински принципиальни ларда тIа болхлой болама, дерригача демократически низий цхьоагIо вIаштIехьъяккхар чIоагIа лоархIаме хилар, нах, хабара революцена тIехьа латтачеи гIулакхага диллача контрреволюце низашца барта ухачеи либеральни буржуазе влиянена кIалхарбахар. Иштта кхетам луш я революционни халкъа хьашташ хьаллоацача парте аьрдехьарча блокий опыти низаши, массане юкъара политически стачка герз бе деллача восстанех дIатохара опыт.

1905 шера декабрьски событеша иштта дагадохийт восстани хиланза яргйоацача йоаккхаш йола еррига объективнии субъективнии факторaш бокъонца теркальянза ярг ца хилар, восстанеца ловзар ца дар авантюризмана юкъе ца дахар, герз бе а делла еш йола выступленеш ханал хьалхеи къаьст-къаьстаи ца яр. Боккхача лоархIаме я восстанена тIема-технически кийчо яра, хIанзарча хьалашка шоай лоархIам байна долча баррикадни тIемашта меттел партизански тIемаш дара хьакъехьара В. И. Ленина указани. «Артиллерена, — яьхад В. И. Ленина, — гурматаца духьалъувттари тепчаш бе а ехка баррикадаш лораяри Iовдалал хургьяр» (Соч., изд. 5, т. 13, оагI. 374).

Герз бе а делла яьча декабрьски восстане опыто хьех, из къаьнача стройна духьала политически Iаьдал бахьан долаш лоаттабеча къовсама лоархIамегIарча формаех цаI яле а, алхха из ше цхьаь хинна Iеш ца хилар. Юкъхьаьнцарча эрсий революце итогашта анализ ше еш В. И. Ленина яьхад, марксизмо болам къовсама моллагIча цхьан белггаларча формаца бийза ца а буташ, «къовсам массе тайпа формаш йолаш хилар лоархI, цу тIа а «хьадагалувцац» уж, цхьана тох, вIаштIехьйоах уж, сакхетам лу ши-шегIа шоаш хьахулаш йолча революционни классай къовсама формашта» (Соч., изд. 5, т. 14, оагI. 1).

Вахаро бакъъяь хьахьекхай уж ленински положенеш. ХIанзарча хьалашка революционни къовсама Iалаьмате дукха тайп-тайпара формаш йолаш моттиг я — машар тIехьи машар тIехь йоацаши, къайлагIеи къайлагIа йоацаши.

Вай хана Iалаьмате боккхача лоархIаме я, нагахьа санна герз кара а ийца восстани яра эша хьалаш деце, искусственно гIоттае мегаргьяц из, яьхача В. И. Ленина указанеш. Владимир Ильича яздаьд: «Иштта мара кхы шеко йолаш дац, нагахьа санна объективни хьалаша восстани хила йиш йоацача яьккхаяле, керда, пайдана хургйоаца восстани е гIерташ низаш доадечул гIойленагIа восстани яра идеяш хаьдда дIакховсилга хилар» (Соч., изд. 5, т. 12, оагI. 178).

Герз бе а делла яьча декабрьски восстани урокаш боккхача исторически лоархIаме хилар вай мехка а дунен тIарча дуккхача кхыча мехкашка а демократически социалистически революцеш котъяхар духьа лоаттабеча къовсаме. Дукхача хьале хIанз а кхетам луш я уж урокаш.

С. АНДРОНОВ,
КПСС ЦК-ара марксизма-ленинизма Института воккхагIа воле Iилман белхло.

СУХАЛБЕ!

Геттара во лел Надтеречни района боахамашка йиълагIча квартале техника тоаяра гIулакх. 10-ча декабре еррига производственни управлене планах 108 трактор тоаяь яккха езача тоаьраш 61 мара яцар, барайтта комбайнех ахаш тоаьяр: шишша «Братский», «Надтеречный» боахамашка, цхиъ «Озерный» яхача совхозе.

Кхы дикагIа лелац боахамашка юртбоахама инвентарь тоаяра гIулакх а.

Района боахамашка духхьала «Братский» яхача совхозе мара инвентарь тоаяра лаьрххIа ремонтни бригадаш вIашагIъехкаяц.

Района цхьанна боахаме яц бокъонца йола механизированни мастерской. Цудухьа тракторашта капитальни ремонт «Сельхозтехника» районни объединене ю.

Лелара бу из болх «Сельхозтехнико». ЙиълагIча квартале цар тоаяь арахийцараш 15 гаргга трактор мара яц, хIаьта планах тоае езараш кхозза дукхагIа я. «Сельхозтехника» тоаяь тракторaш боахамашка хьакхаьчача юха еха дIаотташ моттигаш нийсъеннай. Укх тIеххьарча хана боахамашта гарантеш тела болабеннаб укхаза. Из бакъахьа гIулакх да.

Во лелаю боахамашка ремонта учет, цхьадолча боахамашка вIалла дефективни ведомосташ оттадац, ремонт яра графикаш оттаьяц, лерттIа техосмотр яц.

Дуккхача боахамий техника укх тIеххьарча хана яйта керда я. Цхьабакъда, цунна эша запчастеш цхьаннахьа йолаш яц. Цу гIулакха терко е еза «Сельхозтехника» республикански объединене.

Парада оттайича санна чархашта кIир а теха нийса хьалъоттаяь латт «Надтеречный» яхача совхоза кхаш леладеча цхьоалагIча бригада стане. еррига совхоза юртбоахама техника. Бакъда, цуга хьежжа лелац укхаза ремонт яра гIулакх. Шин комбайна мара ремонт е болабеннабац укхаза, бакъда, уж а бокъонца тоаяь баьннабац. Комбайнашта номераш оттаьяц. Цу тайпара да силосни комбайнаш тоаяра гIулакх а. ЙиълагIча квартале тоае езаш йиъ трактор йисай.

Ремонт эшаш йолча культиваторех ахаш мара тоаяь яьннаяц. Пхийтта сеялках ремонт яь яьннараш бархI я.

Цу бригаде укх тIеххьарча ханналца ремонт еш цхьа штатни слесарь хиннав. Ерригача тоаяь яьннача юртбоахама инвентара ремонт яьр из ва, йоах бригадира. ХIаьта из слесарь хIанз трактора тIа болх бе хьожаваьв. Ханнахьа совхозе ремонтни балхаш леладара бригада вIашагIъеллаяларе иштта леларгдацар совхозе ремонтни балхаш. Совхоза директора яхачох механизатораш кхы Iомабаь кийчбе ца безаш тоъал ба боахаме. Бакъда, хIанз зябь-м цхьан сменах оах укхаза. ТIаккха хатта-м доагIа хIана хьожабаьбац уж ремонт еча?

10 декабре «Кругловкский» яхача совхозо йиълагIча квартала планах тоае езача техниках ткъаь итт процент совгIа мара тоаяь яц. ХIанз а кхы дикагIа лелац цига из гIулакх. Совхоза председатела метта вола н. Кужаков сагота вац ремонта.

Дукха ха я укхаза кхаь трактора ремонт еш латта, уж тоаяь яла гаьна я. Юртбоахама производственни управлене инженера «Сельхозтехнико» тоаергйолаш дIа хIана йигац оаш тракторaш аьлча. Фу бе я уж цига латташ а укхаза латташ а, йоахар Кужонова. Комбайнашта вIалла ремонт е болабеннабац укхаза. Еррига тоаьр ши трактор я.

16-ча декабре «Верхне-Наурский» яхача совхозе кхаьчар тхо. Боахаме 37 трактор я. Царех ремонт е езараш пхийтта я. Совхоза керттера инженер хоеш вацар керда шу хьатIакхачалехьа масса трактора шоаш ремонт яь бовла беза. Йиъ трактора мара ремонт яь даьннадац тхо, хIаьта кхоъ укх деношка тоаяь арахецаргья, — йоахар совхоза керттерча инженера а мастерской заведующе а.

Шийтта сеялках шиъ мара тоаяь яьккхаяц. Культиватораш, нохараш аханел совгIа тоадаьд. Бакъда, комбайнаш-м 1966 шера мара тоае дагабац укхаза.

Пхи бутт ба укх совхоза «ДТ-75» яха трактор «Сельхозтехнике» ремонта дIаоттаяь латта.

Геттара во хьал да совхозе ремонт еш боахкача механизаторашка. Отар чу боахк уж ремонт еш. Цу чу йиъ трактор дIаоттал мара моттиг а яц.

Цхьаннахьа кофаягIац «ДТ-75» яхача тракторашта тIехьашкарча моста эша запасни оатхалаш. ХIаьта «Т-40» яхача тракторашта поршнеш, поршневи гIозараш, гильзаш, головкаш эш.

«Знаменский» яхача совхоза техника тоаеш латтача е инженер, е механик, е мастерской заведующи вацар. Инженер Моздаке запасни оатхалаш лаха вахав, — йоахар ремонтникаша. — ХIаьта, совхоза механик IуйрIйна хьа а вай тхох бIарг а техе дIавода. Из ваьнна моттиг сага хоеш яц.

Йиъ трактора ремонт еш латт укхаза. 11-ча ноябре денз тоаеш латт № 89—59 йола «ДТ-75» яха трактор. Трактириста Докуева яхачох ши ди даьлча ремонтах араяргья из. ХIаьта цу тайпара № 30—37 йола трактор керда шу хьатIакхачалехьа яргья йоах. Цу трактора хIанз эшаш яр коробка шестерня я. Из лохаш я.

КIира да № 30—37 йола «Беларусь» яха трактор сцеплене муфта вал ца хилар бахьан долаш тоа ца еш латта. Из тоаеш воалла тракторист Кадиев IуйрIйна гIаш кхо километр гаьна хьавоагIа из оатхал вIаштIехьаяьккхайий хьажа. Цул тIехьагIа из ца хилар бахьан долаш цхьаккха хIама ца деш ше хьавенача новкъа юхавода. ТIаккха № 70—95 йола «Беларусь» яха трактор «Сельхозтехника» капитальни ремонт яь яьннай аьнна цIаяйтаяр. Бакъда, кIира ха ялалехьа юха еха дIаэттар из. Цул тIехьагIа вIашагIа а яьккха юха вIашагIъеллай из тракториста Эдельбиева. Хьалта а выхлопни турба чура вышка чура санна даьтта араух.

Ялаташ чуийца даьннача хана денз рулевой управлени вIаштIехьъяккха ца могаш латт укхаза «Т-40» яха трактор. Совхозе летучка яц, цудухьа хала да ремонта эшача гIулакха дIай-хьай ваха.

Кхы дикагIа лел ала йиш йолаш дац ремонтни балхаш «Новогорский», «Озерный» яхача совхозашка.

Районе дикагIа лел техникана ремонт яра гIулакх «Братский» яхача совхозе. Ханнахьа болабеннаб укхаза техникана ремонт е.

Укхаза хIанзле еррига тоае езача техниках 62 процент тоаяь яьннай. Еррига ремонт яь яккха езар 25 трактор я. Царех шийтта йиълагIча квартале тоаяь яккха еза. 10-ча декабре итт трактор тоаяь яьннаяр. Кхы а кхоъ 25-ча декабре ремонт яь арахецаргйолаш я.

Бакъда, кхы а сихагIа уж балхаш леладергдолаш бар ремонтникаш, нагахьа санна кхоачамхиллал дефицитни оатхалаш яларе. Эггара дукхагIа тракторашта эшараш распылителий форсункаш. «Р-1» яха коленчати валаш, «НШ-46» яха топливни насосаш, «Т-40» яхача тракторашта поршневи группа, иштта кхы дIахо.

ХIанз Ставропольски крае уж оатхалаш лаха вахав укхазарча мастерской заведующи.

Бригадашка ремонт ергйолаш лаьрххIа бригадаш вIашагIъехкаяр. Цудухьа «ККХ-3» яхача шин хьажкIий комбайнагара дIа мел ийкха юртбоахама техника тоаяь яьккхай укхаза.

Ала деза «Братский» яхача совхозо еррига капитальни ремонт шоай боахаме еш хилар.

Планах тоае езаш хинна йиъ автомашин а тоаяь яьккхай совхозе.

Дика а сиха а ду балхаш ремонтникаша Хасуев Мице, Тайсумов Султана, Хасанов Имрана, Макаев Жалила.

Ремонт яр тIехьадувл совховий кулгалхоша из гIулакх тесса леладуляь. ДикагIа вIаштIехьбаккха беза ший болх «Сельхозтехника». Ремонт еча хана боахамий техника тоаяра эггара дукхагIа эшаш йола запасни оатхалаш хан-ханнахьа лоаттае еза ремонтникашта.

«Сердало» газета рейдовн бригада: А. КОКОРИН, инженер, «комсомольски прожектора» штаба начальник; Н. ЗАЯРКО, гостехнадзора инженер, Х. ИДРИСОВ, «Коммунизма никъ» яхача газета корреспондент; С. МАЙСИГОВ, «Сердало» газета собкор.

Котбаьннаб

КПСС ткъаь кхоалагIча съезда сийна яхье яьнача Къилбаседа-Кавказски машиннаькъа коллективо халкъа боахама мухь дIа-юха кхахьара плани тIайийца хинна социалистически декхараши тIехкхоачашдарах СССР-а Министрий Советои ВЦСПС-еи парна хьожайир карара кара тела ЦIе байрахк. Нохч-ГIалгIайчен дуккхача машиннаькъахошта совгIаташ хьожадаьд.

Царна юкъе ба Гудермесерча станце керттера кондуктор Шудуев Герим-Султан, Грозненски дистанцера Арсанукаев Абу, Аликов Куджери, Шаталова Надежда, Казбаев Аладин, кхыбараш.

Г. АНОХОВ.

ГIИШЛОШЪЕРАША—ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРАШТА

Советски района Ленина цIерахча колхозе хьайбаш чулоаттаду помещенеш тоаеш дуккха ха хьалха вIашагIъелла гIишлошъерий бригада я. Цунна кулгалду бархI шера гIишлошъеча къахьийгача Хадисов Абдурахьмана. Дика кхетаду бригада коллективо шоашта хьалхашка латта декхараш.

Гаьнна даьгIенашка Iулаш дIалаьхкача хана дика тоаяь дIаоттайир гIишлошъераша уж чулоаттаду помещенеш.

Колхоза правлене соцам бир колхозе гамажий ферма хьаелла аьнна, хIана аьлча царех дика пайда боал. Хьинаре къахьега болабелар гIишлошъераш: чIоагIа лоаца яр ферма хьалъяра йилла ха. Йиллача хана йистебаьлар уж фермаш, цIенош лаь. Дика къахьийгар бригада членаша Абадиев Абдул-ВахIаба, Муцалханов Атпис, Межиев Ахьмада, Дахаев Абусалама. кхычар а.

Моттигерча материалех юртарча наха бани е дош делар гIишлошъераша. Хьалъе йолаьй из хIанз, хIаьта парте XXIII съезд болх бе йолаялалехьа из болх бе дIа а лургья.

Иштта къахьегаш я колхозера гIишлошъерий бригада.

А. МАГОМЕДОВ.

МОСКВА. ХьатIайоагIача сезонашка хургйола керттера моделаш из хьатIа а кхачалехьа кийчъеш ба барзкъий моделий Ерригсоюзни ЦIен конструктораши художникаши. ХIанзле а кийчъяьннай, масала, 1967 шерара тайп-тайпара ансамблаш.

ДIахорча шерий модай белгалйоалаш йола башхало я тайп-тайпара барзкъаш цIаьхха доагIдоагIача бесса хувцар (балха дувхаду, цIагIа дувхаду, аравоалаш дувхаду барзкъа, и. кх. дI.) сезонага, ханашка, бустамашка хьежжа.

Ювцаш йола моделаш иштта белгалйоал чоалхане йоацаши нийсеи хиларца. Цхьабакъда, чоалхане йоацаш из вIаштIехьъяккхар — кердадар творчески лохаш, материалий свойстваш, технологе торонаш кIоаргга Iомаеш дуккха къахьегарах хьахиннар. ДIахорча шерий модо чулоац вай заман, космически заман белгалонаш: хьаьрча, тайжа таьккий, доакъой къаьгга сурташ. Цу белгалонашта юкъера къаьгга гучаювл хIанзарча говзала принципаш а. Цудухьа хила мег модельераша мотт бувцача хана цар къамаьлашта юкъе каст-каста геометрически дешаш нийслуш хилар: трапеция, квадрат, прямоугольник.

Модельераша бонкха лоархIам бу модни силуэта юкъе СССР-е дахача тайп-тайпарча халкъий костюма доакъош доаладара. Кийчъяь чIоагIа хоза украински, эрсий, прибалтийски, кхыйола ансамблаш я. Барзкъий конструкторашна шоаш а чIоагIа перспективни лоархI уж.

Модни бесаш — баьдеи сийрдеи, сийнеи баьццареи, меза бесса-IажагIа, баьде-цIе, цIе-мора, сийрда-мора тов бесса, сийрда цIе. Юкъ-юкъе сийрда, баьде бесаш а увш хила мегаргда кIаьда пастельни бесаш.

Iай дувхадеча барзкъанца дуккагIа хул йIаьха мос йоацача искусственни бекхах даь тайпаш.

Сурта тIа: «Киевская Русь» яха Iан комплект.

Б. Трепетова сурт.
ТАСС фотохроника.

ВАЙ ДАЙ-НОАНОЙ

Иштта цIи йолаш я Грозерча № 2 йолча юкъерча школа кийчъяь стенд. Цу стенда тIа да Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа дакъа лоацаш хиннача цу школа дешархой дай-ноаной сурташ.

Дуккхачарна наьха тIа йоахк тIем тIа тийнна орденаши медалаши. Портреташта кIала йоазош да. Цар дувц Ленинград, Москва, Киев лораеш хинначарех, Кавказа обороне дакъа лоацаш хиннача турпалех. Уж ба новкъостий Сулейманов, Силантьев, Рыбалко, Корнилов, Сафонов, дуккха кхыбараш.

С. ВОРОНИН.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАХ

НАТО СОВЕТЕ БАРТ ВIАШАГIКХЕТАЦ

Къилбаседа атлантически блока парижски штаб-квартире 14 декабрера денз 16 декабрга кхаччалца НАТО Совета аргIанара сесси хилар. Цига бар оборона министраш, кхыча мехкашцарча гIулакхий министраш, финансай министраш, дуккха военни эксперташи советникаши.

Сесси чакхйоаллаш яьча коммюникега хьежача, сессе керттера уйла тIаяхийтай Вьетнамерча гIулакхашта, Малхбоаленнеи Малхбузеннеи юкъерча гIулакхашта, НАТО ядерни герзаца кийчъяра дешашта, блока тIема гIулакхаш кIоаргдара. Лоацца аьлча, кхы белгалдаьнна хIама да ала йиш йолаш дацар сессе дийца дешаш. Уж тайпа дешаш дувц хIара вIашагIа мел кхийттача хIана дувцац аьнна, хIаьта иштта 1966 шера май бовш — июнь болалуш Брюсселе чакхъяккха лаьрхIача дIахорча аргIанарча сессе а дувцаргда.

ХIаьта а, хIанзара сесси хьалхагIа хинначарна юхе белгалйоалаш я къамаьлаш кхы тайпа хиларца. Американски дипломате шийна хьалхашка оттадаь керттера декхар да Вьетнаме лелаш политика могаяйтилгеи хьаллоацийтилгеи вIаштIехьдаккхар. Сессе вIашагIкхийттарашка из тайна тIахьехам бир США пачхаьлкхен секретара Дин Раска. Цунна новкъостала оарцагIваьлар ладувгIаш бараш «коммунистически кхерам баржаш латташ хиларна» мамогта унзарбоахаш хинна оборона министр Роберт Макнамара. Газеташа деча хоамашкара гучох, гулбеннараша саббарагIа ладийгIар американски дуэтага, цхьабакъда, Пентагоно хьоабаьча «бIехача тIема» юкъеваха безам болаш цхьаккха хилланзар. «Вашингтон ивнин стар» яхача газета дипломатически обозревателa Парижера яздора: «Дин Раска... дукхагIча даькъе зехьа къахьийгад яха уйла дIакхосса хала да. Европе зелуш да американски балах кIезигдукха а лоархIаме дола дакъа шийна дIатIаэца безам болаш цхьаккха а ца хилар. Цул совгIа, американски газеташ бакъ ца дича далац, НАТО мехкашка Вашингтона вьетнамски политикана-еш йола критика чIоагIлуш латташ хилар.

ВIалла а аьттув боацача метте нийсденнад НАТО членаш «Альфа», «Право» (укх гаргарча пхе шера блока герзашцара низаш совдахара максимальни минимальни программаш) яхача планашта юкъе тIема гIулакхашца лоаца дакъа дукхагIа хилийта яхаш США-с даь тIахьехамаш а. Укхаза эггара чIоагIагIа дуьхьалъяьлар Англи, цун правительство кхы мел долча дешашта Вашингтона политикана тешамегIа яр яле а. Британски оборона министра Денис Хиле гуччахьа хьакхайкадир, ше раьза ва уж программаш алхха Iомае а хIаьта пул тIехьагIа уж «боккъал тоам болаш каша йохка» а, аьнна. ДукхагIа болча вокх союзникашa а иштта мара хьахьокханзар бохчилгаш даста шоаш раьза хилар.

ХIанзара сесси йола а ялалехьа патовски мехкий кепа йоазоно чIоагIа шек долаш дувцар Малхбузен Германи ядерни клубах «дIатохарах» йола американски проекташ могаерг хилара даькъе. Из шеко бакъ хиннай. Франце кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Кув де Мюрвила чIоагIа а корта болаш а критика йир ядерни тIом гIоттабергболча кнопкана тIабода къайлагIара никъ бундесверовски инаралашта хьабеллаш йола «Макнамара комитет» аьле цIи йоаккхаш яр вIашагIйолла аьнна Вашингтоно еннача предложенена. Французски министра даь къамаьл ФРГ «ядерни бехктокхама» тIакхачийтар кхераш а из кхоачашдар дуьхьа Вашингтонои Боннои сихдаь чакхдоахаш латта гIулакхаш харцахьа лоархIаш а дола мехкаш — НАТО членаш раьза доацаши оппозицеи хилар морг лаьрхIар.

Париже хиннача сессера ФРГ викалаш ядерни герза тIакхоачийтилга дувцаш хинна бале а, сел чIоагIа оарцагIбоалаш бацар. ТIехьагIа гучадаьнначох, кхо министр а 25 советники эксперти а юкъе волаш йолча американски делегацена енна указанеш а яр кхыметтел из дош «тар ма лу кIезигагIа тIагIортадеш» хиль аьнна. Цу тайпарча позице къайле йовзаш я — гIулакх сенах латт аьлча. из латт, шоай союзникаша из тайпа никъ лоацаргхиларах сакхувш Вашингтонереи Боннереи бараш хинна хиларах, хIаьта, шоаш яхар цар къоабалдергдоацилга ховш, гадоахарг тIабакха лаьрхIал пар. «ЛеррагIа хинна чакхъяьннача фактай» тактика а лелаеш, хIаьта цунга хьежжа ядерни герз США-с практически бундесвера дIабе а доллаш, цу даькъе вIашдухьал а этта дIахо дергдолчун хьакъехьа барта яха безам болаш я Вашингтони Бонни. 19-ча декабре Джонсонаца переговораш яр духьа Вашингтоне вахав ФРГ канцлер Людвиг Эрхард. Малхбузенгермански газеташа къайлахьац хIанз вIашагIкхийттача хана хIаьта а вета а «ядерни бехктокхама бокъо» яккха безам болча бундесвера дIадехараш кхоачашдайта федеральни канцлера вIаштIехьдаргхилар. КIезиг-кIезига хьакъедача цу къамаьлий маIан къайладахьа кхыметтел дагадеха а бац Боннера бараш. Эрхард океанал дехьа вахале массехк ди хьалхагIа башха шек а воацаш цун маIан хьадийцар доал деча парте председателa заместителa Фриц Эрлера. «Маьршача хана, — аьлар цо, — юкъара стратегически планаш увттаеча, ядерни герз тIахьожаде дезаргдолаш йола объекташ хоржама, Европе санна, иштта Атлантике а ядерни герз дIаоттадара дешаш къоастадеча дакъа лаца бокъо йолаш хила еза Федеративни республика».

Хургда яхаш кепа йоазоно дийцачунга хьежача, американски политика кулгалхой духьала бац боннски реваншисташта ядерни герз далара, цхьабакъда, цунах чIоагIа кхерабенна бола европейски союзникаш тебергбола наькъаш лохаш мара бац уж хIанз.

Цу мехкашка, бакълар аьлча, теркал ца деш дисадац бундесвер ядерни герза тIакхачийтар машара гIулакха тIехье кхераме йолаш хургдолга Вашингтона дIахайтача советски кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыкос СССР Лакхехьарча Совета сессе даь къамаьл. Советски Союза чIоагIача позице гIулакхаш мишта теркалдайт ховрг да официальни Бонни малхбузенгермански пропаганден бIаргагучча корзагIъяьнна хьовзарах. «Рейнише пост» яхача газето яздора, масала: «Массанел а чIоагIагIа саготдер-м Москвера ухача ало мел аьлча а Малхбузен Германе малхбузехьарча союзникашта воздействи еш хилар да. Дунен чам сихха дIабоал тха лоалахой. Безам баьнна йола къаьна а керда а уйлаш вIашагIъйнай. Уж раьза боацаш хилар лоацца аьлча, укх заявленех гуш да: «Кхы а атомни герзаца а безам ма бий аххар-м!». Тешам боабе гIерташ коммунисташа лаьрххIа лелаеш йола бацилли дIаяржаш латт».

Газета ала дицденнар цаI да: из бацилли хьалхьоаяьр «коммунистически пропаганда» а йоацаш, шоаш вIаштIехьбаьккхача ядерни бартаца Европа а дерригa дуне а тIом хьоабара дIатIакхоачаде тарлуш болча кхерамерча наькъа тIа оттадеш йола США-и Боннаи политика ше я.

НХАЬ КОНТИНЕНТА АССАМБЛЕЯ

Цхьан ханна шин цIейна накъа яха кийчлуш я Кубай столица — Гавана. ЦхьоалагIча январе белгалдоаккх революци котъяьнна ворхI шу дизар, хIаьта ши ди даьннача гIолла «Гавана либре» яхача отеле хьаелларгья эггара хьалхара Азеи, Африкаи, Латински Америкаи — кхаь континента халкъий барт-цхьоагIон конференци. Цун балхаца дакъа лоацаргда дунен тIарча 100 мехкара венача 500 депутато.

Кийчон комитето Каире кийч а даь, конференце дувца оттадаьча дешаех гуш да, вьетнамски халкъа духьала агрессивни тIом лоаттабеча ВIашагIкхийттача Штатий политика цига эггара хьалха харцахьа лоархIаргйолга. Конференце балха юкъе лоархIаме моттиг дIалоацаргья тIатIа дикагIа гуш Латински Америкера Вашингтона герз хинна дIаотташ латтача американски пачхаьлкхений Организаце гIулакхаш дувцаро. Делегаташа иштта ювцаргья США бахача неграшха болча наха расовни кхычеи дискриминацена духьала лоаттабу къовсам хьаллацара проблемаш. Дувца оттадаьча дешашта юкъе белггалара моттиг дIалоац хIанз а кхыча мехкий Iазапа кIал латта африкански халкъаш мукъадахара дешапа. Конференци иштта хьажа езаш да атомни герз доаржа ца дарах дола дош, экономически, социальни барт-цхьоагIон гIулакхаш леладара проблемаш, хIаьта иштта кхыдола лоархIамера дешаш а.

Деррегача адамех нийсса аханей цIерах луврийола цу тайпара форум вIашагIтохара идея дагаеха дукха ха я. Азеи Африкаи халкъий барт-цхьоагIон конференцеш яра опыто хьахьекхад юкъарча моастагIчоа духьала лоаттабеча къовсаме империализмана духьалара деррига низаш цхьана кхетар чIоагIа пайдана хилар. 1961 шерре а Бандунге хиннача Азеи Африкаи халкъий барт-цхьоагIон организаце Совета сессе предложени еннаяр кхаь континента барт-цхьоагIон конференци гулъяра торонашка «цIенхаштта хьажара». 1965 шера май бетта Аккре (Гана) хиннача Азеи Африкаи халкъий барт-цхьоагIон конференце наблюдателаш болаш баьгIача Кубас бахкийтараша дIакхайкадир Кубай правительства Гаване кхаь континента конференци е бехаш хилар. Предложени дIатIаийцар. Конференце кийчон комитета состава юкъебахар кхаь континентерча мехкий 19 къаман антиимпериалистически организаце викалаш.

Селлара низ болеи шереи фронт вIашагIтохара перспективо хозахетадаь корзагIдаьхадац империалистически гIозараш. Реакционни пропагандо ший мел дола герз оарцагIдаьккхадар вIашагIтоха лаьрхIа конференци гоамъялийта гIерташ. Цу цхьан ханна бIехагIа йола провокацеш а йолайир реакце. Франце столице Париже «малаш ба ца ховча наха» «малагIча бахьана да а ца ховш» лочкъаваь дIа а вига, хIана а мичав ца хойташ чувоаллаву гулъе лаьрхIача конференце кийчон комитета председатель Бен Берк. Цхьабакъда, цу провокационни акто даьр хIама дац из бахьан долаш кхаь континентерча халкъаша паргIатони лоIамеи духьа лоаттабеча антиимпериалистически къовсама цхьа фронт а яь, шоай низаш кхы а чIоагIдаь кхотаде лархIар мара.

ФРАНКОНА ДУХЬАЛАРА УНИВЕРСИТЕТАШ

БIаьстан юхье, гурахьа испански университеташ эгаяь дуIаш кхы а чIоагIагIа юха хьайнад. Къонала хила йоагIаш йолча коачалцеи хьинарцеи шоай профсоюзий кулгалдеча органашка шоай викалаш харжийта гIерт студенташ франкистски режимага, Iаьдалаша хьожабаьча фашистски фаланга членашка ладувгIачул. Иштта фаьза бац уж шоашта хьехача дешара а.

Ахкан каникулаш йолча хана цхьацца хIамаш леладаьд Iаьдалаша шоай хьакъалах студенташ кхерабе а машар тIа боалабе а безам болаш. Мадридски университете, масала, факультетий кIалхарча этажий дерригa кораш сомача аьшка решеткаш а теха дIакъайладар. Тайп-тайпарча факультетий студенташ вIашагIбеттабала йиш хургйоацаш пропускай система юкъеяьккхай. Къаьстта «аьрдагIбаьнна» студенташ латкъа бокъо а хургйоацаш дешара дIабаха пурам деннад ректорашта. Студентий гадоаккхаш хинна пхиъ профессор дIаваьккхав. Иштта студенташа яха цхьадола хIамаш а «кхоачашдаьд» правительства — студенташта торо еннай профсоюзий кулгалду органаш «харжа», бакъдар аьлча, Iаьдалаша оттаяьча спискашка хьежжа.

Цхьабакъда, шодо кхерабанзар испански студенташ. ДIаэцанзар цар франкистски пряник а. Октябрь бетта деша юха чубаьхкачул тIехьагIа дIабаьха профессораш балха юхаоттабайта гIийртар уж, ноябрь бетта франкистски профсоюзий кулгалду органаш хоржаш даьча хоржамашта байкот йир.

Практически болх къайлагIа беш йолча, «официальни йоацача» профсоюзий влияни дуккха а чIоагIагIа хилар. Официальни профсоюзашка деча «хоржамашта» байкот яра цар баь тIахьехам хьаллаьцар дуккха а дукхагIа болча студенташа. Масала, берригаш а дIалаьрхIача дешаш 33.000 гаргга зIамига саги йоIи долаш йолча Мадридски университете кхадж ца тоссаш Iийра 80 процент студенташ. Из тайпа сурт дар Барселона, Бильгао, Саламанка университеташка а.

Мехкарча ерригаш а хIана яц аьнна йолча университеташка бIаьстан юххье денз йийхка «паргIата ассамблеяш» чакхъяха баьлар студенташ, профсоюзашта кулгалде цига шоай викалаш а увттабеш. Цхьайолча университеташка цу тайпара собранеш лелхаяра полици йоалайир. ТIаккха цунна духьала демонстрацеши митингаши йир студенташа.

Хоржамий спектакль чакх ца йоалаш йисарахи студенташ тIехьашка ца боалаш духьал латтарахи дорхденнача Iаьдалаша занятеш соцаергья яхаш кхерам тIатувсар. Активисташта духьалдаьхар дисциплинарни гIулакхаш. Цхьабакъда, цунах цIер тIа даьтта доттар морг мара хиланзар. Декабрь бетта юххье «фенташ тIахьувзаелга» дукхагIа хьаллоацаш барех цаI ректор а волаш йолча Барселонски университете хьакхайкаьй юкъ-юкъера забастовка (цхьан дийнахьа занятеш, шин дийнахьа — забастовка). Шоай барселонски коллегаш хьаллоацаш забастовка йир Саламанкерча студенташа.

Хьакхаьчача хоамах, 15 декабре ерригa кхоалагIа курс занятеш тIара дIайоаккхаргйола распоряжени еннай Барселонски университета ректорато. ЭтIаэлон талтIено юха а чуэзаб студенташ. Просвещене министри университета ректори отставке болхилга дIадехаш йола резолюци тIайийцай Мадридски университета политически экономе факультетерча 3000 дешархочо. Цар иштта лаьрхIар лийца боахкача студенташта франкистски полице Iазап тIа мишта лоаттаду дувцаш дола письмо сага бокъонашта йолча ООН-а комиссега дахьийта. Кердача низаца баржаш латт демократически бокъонаш бахьан долаш испански кагирхоша лоаттабу къовсам.

Н. БЕЛЯЕВ.
(ТАСС).

«ДЖЕМИНАЙ-7» НИКЪ БАЬ ДАЬННАД

НЬЮ-ЙОРК, 18 декабрь. (ТАСС). Космонавташ Ф. Бормани Дж. Ловелли тIаболаш дола «Джеминай-7» яха космически кема тахан 17 сахьати 05 минути яьлча Атлантически океана тIа Бермудски гIайренашкара къулбехьенгахьарча районе Iодессад. 14 гаргга ди-бийса сигала даьккхача кемо Лаьттанна гонахьа 206-нега дIакхоаччаш го а баьккхаб (206-гIа боаккхача хана болх бе йолаялийтай тормозной ракеташ), сигала гIолла 8 миллион совгIа километр никъ а баьб.

ИРАКСКИ РЕСПУБЛИКА. Багдаде болх бе йолаеннай 12 эзар тонн чулоацаш йола, Советски Союза технически новкъосталца хьалъяь элеватор. Из хIанз ерригa а хьалйизай ялатех. Болх беш йола цун башни 46 метр лакха я.

Сурта тIа: керда элеватор.

Л. Вольнова сурт.
ТАСС фотохроника.

ТХАНЦИГА САКЪЕРДАМ БАХЬАШ...

...Iуйре. Лозунгашца, транспаранташца хозъяь хьатIайоагIа автомашинаш. Гаьннара хьахоз безаме халхара ашараш. Из сурт дар унх деношка «Знаменский» совхоза Iаьлий-Юртарча отделене хиннача духьала эттар.

Нохч-ГIалгIай АССР-а культура министра заместитель А. Газдиев керте а волаш юртбоахама къахьегамхошта гIулакх де ена агитпоезд яр из. Агитпоездаца автоклуб, автолавна, санитарни машин, къахьегамхой бытови хьашташ Iалашдечара машинаши Грозненски музыкальни училища агитбригада коллектив чуйола автобуси.

ХIа аьнна хьакхоаччаше а шошоай гIулакх де волавелар хIаравар. Сиха кийчйир автолавна витрина. Массехк минут ялале ийца книжкаш бе а доахкаш удаш дар гIаддаха бераш. Автолавка чура шо-шоашта эшар ийдеш бар цIен-ноаной.

Дукха нах гулбеннаб «КПСС ЦК мартовскии сентябрьскии Пленумий решенеш вахара юкъе кхухьаш», «Гражданскии Сийлахь-боккхача Дай-мехкеи тIемай турпалаш яхача экспозицешта хьалхашка. Цига сакъердаме беседаш еш боахи республикански краеведчески музея болхлой З. Гужеваи А. Бородини. Царна дукха гаьна боаццаш дешархошца книжкаех беседаш еш ба А. Гайдара цIерахча берий республикански библиотека болхлой М. Магомадоваи Л. Еремееваи. Цул совгIа школьнии юртарчеи библиотекай болхлошта методически новкъостал а дир шинне.

Юххера районе бахачарна ше гIулакх дaь йистейоаллаш Наьсарен «Электроинструмент» яхача завода къахьегамхой болчеи зооветтехникума дешархой болчеи хилар агитпоезд. Геттара раьза хилар дешархой Знание яхача республикански общества лектора нов. Ш. Заириева дунен халкъашта юкъерча хьалах йийшача ленцена.

Ала доагIа агитпоездо къахьегамхошта гIулакх дергa культура министерствас вIаштIехьъяьккха дика мероприяти хилар. Ерригача республика къахьегамхошта гIулакх деш цу тайпара ши агитпоезд я. Из да вай республике эггара хьалха хулаш. Дика дIадола а деннад из. ХIаьта, сона хетачох хIара районе, къаьстта бIаьстан балхаш доладелчеи кхаба хьувкъам чуэцача ханеи юртбоахама къахьегамхошта гIулакх дергдолаш вIашагIйохка еза агитпоездаш.

А. МИСЛАУРОВ,
Наьсарен районни культотдела заведующи.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа

21 декабрь 1965 шу

РАДИО: 6.30 — Нохч-гIалгIайчен лаьтта леладархо (эрсий меттала). 6.45 — РВ-23-и УКВ хьалхарчен программашка музыка. 6.45 — Объявленеши музыкальни антракти — горсете гIолла. 7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» яхача газетий обзор. 7.20 — Передачай программа. 8.20 — «Сердало» газета оагIонаш тIара. 8.30 — Музыка. 8.45 — «Къона тIехье» яха передача (гIалгIай меттала). 15.00 — Солиста Владимир Жукова симфонически оркестра концерт. 15.30 — «Къонал» яха передача (гIалгIай меттала). 15.45 — «Сийлахьа ираз» яха очерк (нохчий меттала). 16.00 — Литературни передача (нохчий меттала). 16.15 — «Социалистически индустриализаце съезд» беседа (эрсий меттала). 16.30 — «Индустриальни Нохч-ГIалгIайче» (эрсий меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.15 — Речменскен Халебскен ашараш. 17.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

УКВ: 9.00 — «Къахьегама сий доаккха иллеш» яха концерт. 9.20 — СССР халкъа артиста Иванова творчески портрет. 10.00 — «Цхьана болхарех» яха пионерски радиотеатра спектакль. 10.32 — «Вано Мурадели» яха концерт-очерк. 11.25 — «Иштта дувцар заратустра» яха Штрауса симфонически поэма. 19.00 — «Оклахома» яхача Роджерсен Гамерстенен оперетта монтаж. 20.33 — «Молла леладаьр» яха Хашагульгова дувцар (гIалгIай меттала). 20.44 — Клавдио Вилле итальянски иллеш. 20.59 — «Лорабе дийна бола къонгаш» яха спектакла радиокомпозици. 22.54 — Кларнетан фортепьянан йола сонатино Онеггера.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 12.00 — «Вихри враждебные» яха художественни фильм. 18.25 — Телевизионни хоамаш (нохчий меттала). 18.40 — Английски мотта урок. 19.00 — Ашарен халхарен ансамбла концерт. 20.00 — Телевизионни хоамаш. 20.25 — Сийлахь-боккхача Къоалон XX шу. «Великая Отечественная» яха документальни фильм (телезрители заявкех).

КЪУЛБЕХЬЕН ВЬЕТНАМ, 1965 ШУ

1965 шера 20 декабре пхи шу дуз Къулбехьен Вьетнама Къаман кортамукъален фронт вIашагIъелла. Ший Даьхен паргIатон духьа лоаттабеча къовсаме цу шерашка доккхий хIамаш карагIдийннад Къулбехьен Вьетнама Фронта. Итт миллион саг ваха Къулбехьен Вьетнама территори хIанз патриоташа тIахьожам лоаттабеш я. Мукъаьяхча районашка образоване, унахцIено лораяра, культура даькъе хиннача хувцамех АПН-а дехарах дувц «Кортамукъале яхача агентства корреспондента Игуен Хоай Ана.

Знанеш а культура а мукъаьяхча районашка бахача наьха хилийтара беррига низ дIалу Къулбехьен Вьетнама къаман кортамукъален фронта. Цунца цхьана Фронта къовсам лоаттабу американски империалисташа массанахьа дIаоттаеш хиннача американски «вахара образаца».

Просвещене керда прогрессивни система пачхаьлкхен а халкъа а хьашташ кхоачашдеш я. НФО программа ларда тIа хьаьь а революци санна шерра гIа боахаш а я из. 1964 шу чакхдоаллаш Къулбехьен Вьетнама мукъаяхча районашка болх беш яр 4142 юкъара дешар хьеха школа, цига дешаш вар ах миллион совгIа саг. Цул совгIа, хIара юрта е поселке я деша даха ха кхачанза долча берашта лаьрхIа йола кийчон классаш, группаш, йоазув-дешар ца ховлга дIададкхара йола группаш. ХьалхагIа марионеточни администраце доалахьа хиннача а баха нахи патриотически уйлаш йолаш бола хьехархойи оарцагIбовлар, цар гIагIертта къовсам лоаттабар бахьан долаш ца йохаеш йисача а къаьнарча школашта нийсса иштта халкъа-четах-хьалъеш я керда школаш.

Мукъаьяхча районашка дешаш да школе даха ха йолча берех 80 процент, хIаьта кхыметтел Сайгоне школе ухаш дац 65 процент бераш мара, цу тIа а царех дукхагIа дараш дийнахьа шишша сахьата мара дешаш а дац.

Мукъаьяхча районашка дешаш бараш тIа-тIа дукхагIа хул. Духхьал цхьан Чунг-Бо (Централни Вьетнам) дешаш бараш 1963 шерaца нийсбича цхьайттазза дукхагIа хиннаб. 1964 шера декабрь хьатIакхоачаш цу районе яр 80 эзар бер деша дагIаш йола юххьанцарча школа 1917 класс. Куанг-Нгай, Бинь-Динь, Фу-Ен яхача а кхыча а провинцей дуккхача общинашка юкъера дешара заведенеш хьалъяьй.

Малхбузехьарча Нам-Бо деша дагIача бераша соахкара дешара шу дикача толамашца чакх а даьккхар, 95 процент дараш лакхерча классашка дIачу а даьлар, хIаьта Сок-Чанг яхача провинцерча дуккхача школашкара дешархой берригаш а вокх классе хьалчубаьннаб. Дешари къахьегами цхьана тарду дешархоша, халкъа эскара бIухошта цар карателашца лоаттабеча къовсаме новкъостал ду: боангаш йогIача эша ирдаь хьокхий кийчду, ораш доах, наькъашкеи такилгашкеи тайп-тайпара кIийленеш ю, боангаш увттаю.

Толаме чакхйоаккхаш я боккхагIа болчарна юкъера йоазув-дешар ца ховлга дIададкхара кампани. Нагахьа община яц йоазув-дешар хьехаши культурни боарам лакхбеши йола группаш йоацаш. Бен-Че яхача профинце баха нах берригаш а хIана бац аьнна бараш йоазув-дешар Iомадаь баьннаб.

Къулбехьен Вьетнаме дахача кагийча вурийтта къама шоай йоазув да. Кагийча къамех болча дешархошта бийтта меттала дешар хьех центральни провинцешка. Фронта Центральни Комитетерча информаце, культура, халкъа образоване гIулакхашта комитето дешара керда программа оттаяьй, эшаш дола литературен дешара пособеши кийчъяьй. ХIанзле 33 тайпара учебник арахийцад юххьерчеи юкъерчеи школашка хьехача литературана, географена, историена, математикана. Юххьанцарчеи юкъерчеи школашка дешар хьехаргдолча преподавателий кадраш кийчъеш йола педагогически училищаш яхкаьй Фронто.

Иштта доккхий толамаш даьхад мукъаьяхча Къулбехьен Вьетнама районашкарча халкъа унахцIено лораяро а. Больницаш, госпиталаш, поликлиникаш, медпункташ яхкаьй хIара зоне, провинце, уезде, общине. 1964 шу чакхдоалаш 3 эзар совгIа доктори фельдшери вар мукъаьяхча районий территоре тIа болх беш. Бахача наха профилактически кIигаш доахача дакъа лоацаш итташ эзараш нах бар. Духхьал цхьан малхбузехьарча Нам-Бои (Къулбехьен Вьетнам) Чунг-Бо къулбехьарча даькъа тIеи йиллай, масала, юрташкара 1228 санитарно-гигиенически пункт. Соахка малхбузехьарча Нам-Бо баха нах чумах, оспах, кхыча эпидемически лазарех лорабеш кIигаш даьхад 600 эзар совгIча сага, профилактически тохкам баьб бIаьш эзараш болча наха. Юкъ-юкъерча Ка-Маи, Кан-Тхо яхараш санна йолча провинцешка дIалийцача районашка, кхыметтел «стратегически юрташка» а къайлагIа чу а ухаш цига квалифицированни новкъостал даьд бахача наха лораша-патриоташа. Фронта медицински болхлоша кхетамца юкъекхувл малхбузехьареи малхбоалехьареи медицинаш цхьана таръяра ларда тIа, латта, лазарашта дарба дара керда методаш, шерра пайда эц дарбан баьцехи баьцовгIехи.

Фронто чIоагIа уйла тIайохийт медицински кадраш кийчъяра гIулакха. Фельдшерийи фармацевтийи училищаел совнагIа юрташкеи общинашкеи хьайийлай медицински сестрай школаш.

Мукъаьяхча районашка хьахиннай американски агрессорашта духьала хьайда къовсам лоаттабара нах оарцагIбахара юкъе доккха дакъа лоацаш йола керда, дуккхача наьха юкъара, боевой искусство. Массанахьа юхадийнлуш а дегIаухаш а латт халкъа йIаьхий культура ганзаш. Къаьнарча бовзаш болча культураи искусствая деятелашта нийсса хьахиннаб къона писателаш, поэташ, художникаш, артисташ. ХIара денна дукхагIа хул дIалийцача городашкара сахоададеш дола хьалаш ла ца а могаш, уж юташ дIаухаш, кортамукъа яьхача районашка хьачуухаш а цига шоай таланти низаши халкъа юкъарча къовсама дIателаш а бола нах.

Къулбехьен Вьетнам мукъаяккхара тIехьа латтача культура деятелий Ассоциаце йиллача музыкально-халхарий училищо кийчбу илли оалараш, халхархой, музыканташ. Центральни художественни кхаь коллективо — Кортамукъалеи Ансамбло, Эскара Ансамбло, Тэй-Нгуена Ансамбло хIанзле а шийгара доагIгIаш дола дакъа лаьцад бахача наьха морально-политически уйла чIоагIъяра гIулакха юкъе. Цар новкъостал ду художественни самодеятельность дегIайоалаяра. Ерригача общинашка, юрташка, поселкашка илли оалачеи халха бувлачеи кагирхой коллективаш вIашагIъехкай. Духхьал Тан-Аи, Те-Лон яхача шин провинце я бIаь гаргга самодеятельни ансамбль, халхархойи иллиоаларийи дуккха группаш.

Къулбехьен Вьетнам Мукъайоаккхача низий кинематографи хьахинна дукха ха яц, цхьабакъда, хIанзле а тоъал доккхий толамаш даьхад цо. ХIара провинце я стационарнии дIаделеи киноустановкаш. Масала, Ка-Мау яхача провинце болх беш бIаь совгIа я уж. «Освобождение» яхача киностуде хьадаь фильмаш боккхача лоархIаме да патриоташ оарцагIбахара, къовсамеи къахьегамеи халкъ чIоагIагIа кхотадара. Кхыметтел моастагIчун бIена а гIойя сурташ доахар тха операторашa буддисташа, дешархоша, студенташа къовсам лоаттабеча а дуккхача къахьегамхоша Сайгонеи кхыча городий улицашка выступленеш еча а хана. «Освобождение» яхача киностуде фильмашка хьежаб бIаьш эзараш нах. Документальни ленташ хьийкхад моастагIчун тыле а, кхыметтел Сайгона пригородашка а.

Къаман кортамукъален фронта студей кинофильмаш дунен халкъашта юкъерча кинофестивалашка могадаьд. Уж хьийкхад Японе, Англе, Франце, Швейцаре, Индонезе, Камбодже. «Освобождение» яхача информационни агентства арахийцача «Кагирхой эскаре болх» яхача фильмана дукха ха йоацаш дото медаль елар Германски Демократически Республике дунен халкъашта юкъерча кинофильмашка хьожача.

ДегIа а доагIа, чIоагI а лу мукъаьяхча районашкара кепа йоазув. Тахан уж ба 40 тайпара газеташ, 17 журнал, 40 совгIа центральнии моттигереи информационни бюллетень, «Нян Зан» («Халкъ») яха газет, «Тиен Фонг» («Авангард») яха журнал— Къулбехьен Вьетнама халкъа-революционни парте органаш — мехка чIоагIа дIадолхаш а тха къовсам вIаштIехьбаккхара гIулакха боккхача лоархIаме а да. «Освобождение» яхача радиостанце хIара денна пхе меттала нийс передача ю. ХIанз пхи шу дизад «Освобождение» яхача информационни агентства болх бу.

* * *

Американски бомбашеи снарядашеи хIанз а Iоажали гIайгIеи кхухь дуккхача тха дезалашта, хIанза цIера алашца йоагаши дохьаж доаллача газий кIуро садикъан я дуккха юрташ. Цхьабакъда, США империалистий, напалмови бомбашеи дохьаж доаллача веществашеи тоIа а баьбац, цIаккха тоIа а булургбац халкъа сийлахь-боккха низ. Миллионаш нах гIайттаб дукха гIайгIа-бала тIалаьттача са даьхен лаьттанна тIера американски агрессорий латаш доахкача икий лараш кхы цIаккха хург а йоацаш цIенъяь дIаихар духьа къовсам лоаттабара.

Нгуен Хоай Ан,
«Освобождение» яхача агентства корреспондент.

(АПН).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни вахарен, промышленнии, юртбоахамен, культуран, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Револющe проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05584 Заказ № 6985.